

State of Exception the Coronavirus and Medical Dominance of Popular Memory (A Case Study of the Instagram Network)

Mohammad Saeed Zokaei

Full Professor, Department of Cultural Studies,
Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

Ali Khanmohammadi

MA in Cultural Studies, Allameh Tabataba'i
University, Tehran, Iran

Samira Nouri

MA in Cultural Studies, Allameh Tabataba'i
University, Tehran, Iran

Abstract

The emergence of the corona pandemic led to a state of exception that expedited the dominance of public opinion in matters of health, which has been designated as "medical dominance." Over five hundred videos, photos, and texts produced by ordinary Instagram users during the pandemic have been scrutinized, revealing the codes of "frontline," "support lines," and "traitors against Corona." Semiotics was employed to analyze all these contents, leading to the uncovering of these three main codes. These codes embody the upper and subaltern meanings and signals. The signifiers of "health defenders," "health martyrs," "readiness of the warriors," and "sacrifice of the medical staff" represent an "epic, sacred, and upper" narrative about the medical staff, particularly the female medical staff. On the other hand, the "home front," "citizens," "organizational," and "institutional struggles" reflect a "hopeful, empathetic, supportive, and upper" narrative of the fight to combat the disease. The signifiers of the lack of support for medical staff and the pressure they experienced during the epidemic portrayed a "tragic, sad, and subaltern" narrative of the days of the pandemic. However, during this health crisis, medicine

* Corresponding Author: ali1992khanmohammadi@gmail.com

How to Cite: Zokaei, M. S., Khanmohammadi, A., Nouri, S. (2024). State of Exception the Coronavirus and Medical Dominance of Popular Memory (A Case Study of the Instagram Network), *Journal of New Media Studies*, 10(38), 143-188. DOI: 10.22054/nms.2022.59687.1301

effectively controlled every aspect of life through the implementation of health guidelines (e.g., identifying vulnerable groups and imposing self-quarantine measures). In memory, medical staff were elevated to almost "sacred" status. "Inattentive people" and "Nowruz travelers" were considered adversaries and "evil". According to popular memory, "people" are held accountable for the spread of the disease more so than both the "government" and the "health care system". This perception arises from the exercise of bio-power and the politics of memory that have concealed the foundations of medical power-knowledge within Iran.

Introduction

Throughout history, the world has witnessed numerous incidents and epidemic phenomena, including war, famine, drought, and disease. However, the consequences and effects of none of those past events have been as expansive and intricate as those of the current corona virus epidemic. In Iran, this epidemic has significantly reinforced the dominance of "medical" knowledge over other associated fields within society.

The struggle against the corona virus has been largely dominated by medical knowledge, leaving little space for other specialties and sciences to contribute to the fight against the disease in Iran. Medical knowledge has played a significant role in combatting the virus, but there is a palpable absence of other fields of expertise, especially sociology. The ascendancy of medical knowledge in the handling of epidemic diseases has ushered in a distinct understanding of the term "vulnerable group." Moreover, the operationalization of "home quarantine" adheres precisely to this redefined meaning of the vulnerable group.

By categorizing groups into "vulnerable" and "non-vulnerable" entities, medical knowledge has assumed control over numerous facets of people's lives and daily management. Medical treatment methods such as gene therapy, drug treatment, and surgical interventions have led to a significant escalation in the degree of medical surveillance, extending to encompass aspects of citizens' behavior, bodies, and minds. The Corona pandemic has ushered in a novel form of "medical-dominated" knowledge surveillance and discourse, which has significantly intruded on the daily lives of

citizens. This knowledge has augmented its influence over public opinion by drawing upon the "exceptional situation" created through the application of the ideological emotional discourse of martyrdom. While the sacrifices of treatment staff are undeniably admirable, the martyrdom of numerous individuals amongst them was caused by flaws in administration or the absence of adequate protection measures and necessary equipment.

As medical discourse asserts its dominance, we inadvertently overlook social criticisms directed towards doctors due to their exceptional financial and economic benefits, legal immunity, increasing corruption in hospitals, and the overall inefficiency of the health and treatment system, the latter being a product of misguided privatizations in this sector. With the spread of the epidemic in Iran and the interruption of face-to-face interactions, the significance of virtual space, primarily social networks, notably Instagram, has strengthened. It serves as a prominent platform for multimedia communication in economic, social, political, and cultural matters within Iran.

Instagram stands as the preeminent platform for expressing emotions within Iran. Regular users of Instagram have utilized it as a medium to convey their feelings about various aspects related to the Corona virus. By monitoring the pages of ordinary users, a clear picture of public opinion under home quarantine conditions can be discerned. Furthermore, the process of forgetting and replacing the blame with hero-like figures represented in these pages can be regarded as an indicator of modifications in collective memory. To comprehensively understand the intricate relationship between the dominance of medical knowledge and the impact it wields on the memory of people within society, it is imperative to explore and address the following queries.

1. How has the "popular memory" demonstrated through the Instagram social network been influenced by the Corona virus pandemic?
2. What are the dual manifestations of popular memory in the context of the Corona virus pandemic?
3. How does "medical knowledge-power" exert its influence over popular memory during the course of the Corona virus pandemic?

Methodology

In this study, a total of 500 data samples, consisting of 350 texts, 150 photos, and 50 videos, have been subjected to semiotic analysis. The data selection was carried out through rigorous qualitative sampling, focusing on the intensity and variety of the samples. This approach enhances the ability to identify the magnitude of the phenomenon (Gelman & Cortina, 2009; Denzin et al., 2011). The data collected for this study stemmed from the personal pages of regular Instagram users, comprising both Iranian men and women residing in various regions of Iran. These individuals had comprehensive biographical information on their profiles, and their pages were neither affiliated with organizations, specific individuals, nor involved in selling goods or catering to fan clubs. Therefore, the written content of these regular Instagram users has been considered as representative of "popular memory."

The semiotics of social networks can be interpreted as the hermeneutics of "public thoughts" and "popular memory." This is because a) the study of representations within public opinion and the portrayal of cultural trauma in the digital age is not confined to non-digital media, and b) the messages and images uploaded by ordinary users convey autobiographical memories. Therefore, these texts can be viewed as an expression of their individual memory. The "dominance of medical knowledge in public opinion during the corona disease pandemic" can be understood as a "structure" that emerges from the intersection of the "epidemic of a disease" and "popular memory." Simultaneously, this "exercise of power" in the field of "medical knowledge" is in a "state of exception" and is intimately connected to the specific "militaristic" circumstances of the pandemic.

An in-depth analysis of the content of each page of regular Instagram users provided us with a profound understanding of the interwoven relationships between "the epidemic of a disease" and "popular memory," as well as the complex dynamics between "power relations that are in a state of exception" and the "knowledge of medical power" specifically associated with the epidemic. The lens of "disease" and "popular memory" serves as our guiding principle as we delve into the semiotics of the 500 videos, photos, and texts generated by regular Instagram users from April 2019 to September 2019. Through the categorization of documents on the dual axes of "coexistence" and "substitution," the significant focus observed in the

republished texts, images, and videos by Instagram users on the "heroic portrayal of women" calls for deeper reflection and analysis. This profound reflection cannot be achieved without acknowledging the far-reaching cultural debates surrounding women's roles within society over the last two decades. "Popular memory" contemplates the experiences of women faced with these contentious issues during the Corona virus epidemic.

Findings & Discussion

The profound social sufferings that stem from "cultural trauma" or "social crises" are swiftly depicted on multiple platforms and social networks, owing to their potent impact on the emotions and psyches of users. The portrayal of the "Coronavirus" pandemic from the standpoint of ordinary Instagram users (representing "popular memory" and "public opinion") is symbolized as a "bloody war." In stark contrast to the era of the Holy Defense, the representation of this war in public opinion is not "man-centric"; instead, greater emphasis is placed on "women." Surprisingly, this portrayal of women in virtual networks deviates from previous research findings, as it does not primarily focus on personal and family issues. Rather, it revolves around the hardships and ordeals endured by "women" laboring in medical and healthcare settings during the height of the Corona pandemic.

This form of representation has elevated these women to the status of "heroes" in "popular memory" and "public thoughts." Admittedly, this process is imbued with an ideological undertone that leans towards "sanctification". This ideological undercurrent is manifestly perceptible in the "heroic" narratives and portrayals of these women in the virtual space. In these accounts, female nurses and doctors navigate the battlefield alone. Such depictions should not be misconstrued as a reflection of the "reality" faced by society but are undoubtedly influenced by the national media. It is crucial to recognize that the alignment of "popular memory" with the "politics of memory" is not solely the result of the common sentiments of the populace. The intricate dimensions of this alignment have been thoughtfully and thoroughly examined in the concluding section. For a comprehensive synthesis of all codes, signifiers, and signifieds, they are succinctly presented in Table 1.

Table 1. Instagram social network codes

Codes	Signifier	Signified	
The frontline of the fight against Corona	Health defenders	The gesture of the medical staff with clothes isolated	
		Giving a victory sign by the medical staff	
	Health martyrs	Remembrance of martyrs of medical staff	
	readiness of the warriors	Showing masks, alcohol and medical equipment	
		The gesture in isolation clothes to wash the passages	
		Dance and joy of therapy staff at work	
	sacrifice of the medical staff	Fatigue and sleepiness of the medical staff	
		Wearing masks, glasses and shields by the medical staff	
		Medical staff infected with corona	
		Expressing the longing of the medical staff for the family members	
	The support lines against Corona	Home front	People's financial aid to fight against Corona
			Making masks and other sanitary equipment in home workshops
Accompaniment of celebrities with quarantine			
peoples' struggles		Staying at home	
		Medical services by phone and online	
		Compliance with social distancing	
Organizational and institutions' struggles		Official Health Advice	
		Closing offices, educational and shopping centers, religious places	
		Compliance with health protocols at work	
		Compulsory quarantine	
Traitors against Corona	lack of support from the medical staff	Inattention of people and officials to Corona	
		Travel	
	Pressure on the medical staff	Infection of people and officials with corona virus	
		Profiteering in the sale of masks and alcohol	

Results

The Corona virus pandemic has resulted in a mix of positive and negative consequences. A prominent change is increased mindfulness

regarding personal and public health. However, this crisis has concurrently strengthened the "dominance of medical knowledge" over public opinion. While the Corona crisis has unfortunately attracted scarce recognition from humanities researchers globally, it is worth noting that the healthcare system's shortcomings have been a principal contributor to the elevated mortality rates experienced by medical staff and patients in major cities in Iran, with the exception of the capital city (Masoumbeigi & Ghanizadeh, 2020; Bagheri Sheykhangafshe, Saeedi & Eds, 2021). Conversely, the authoritative medical knowledge imposed through directives like identifying vulnerable groups and issuing guidelines for home quarantine wield significant influence over the daily lives of citizens.

Undoubtedly, in the exceptional circumstances of the pandemic, despite the inefficiencies of the healthcare system, doctors have assumed command in the fight against Corona. The "dominance of medical knowledge" has led to a systemic erasure of shortcomings within the medical field from public awareness. This mechanism has induced a collective amnesia in popular memory regarding the facts previously emphasized by artists and sociologists.

The doubles associated with the pandemic days were examined through the semiotics of 500 videos, photographs, and texts generated by regular Instagram users (representing popular memory). These contents are engaged in a dual struggle. Public opinion perceives itself as a sacred defense in a war characterized by cultural and objective congruences. This conflict has led to alignment between the people and authority figures.

In our discussion of each code, we examined the lower and upper signifiers and signifieds. The frontline combatants, backup units, and traitors in the struggle against Corona constitute the primary codes for this war. The codes related to health defenders, health martyrs, the military preparedness of warriors, and the dedication of medical personnel contribute to an "epic, sacred, and exalted" narrative of the medical forces, with particular emphasis on female healthcare professionals. The republished images, videos, and texts by ordinary users bear resemblance to segments of "Conquest Narratives" documentaries from the frontlines of the imposed war. Signifiers such

as "home front", "citizens' struggles", and "organizational and institutional efforts" contribute to a "hopeful, empathetic, helpful, and generous" narrative of combating the Corona disease. Social campaigns like "stay at home," "don't travel," and "financial aid and production of domestically produced disease prevention equipment" reflect a resurgence of hope within public opinion. On the flip side, it serves as a reminder of the people's efforts on the supporting front, notably in the home front. Conversely, the signifiers of a lack of support from medical personnel and the burden on medical staff provide a "tragic, disheartening, and subordinate" narrative of the epidemic days of the disease. In these signifiers, the "popular memory" aligns the enemy and traitor against allies and servants in the form of negligent individuals, government officials, medical supply profiteers, hoarders, and individuals who traveled during Nowruz, juxtaposed against the quarantined, medical supply donors, producers, and medical staff.

In reality, the malevolent elements in the narrative of the users are considered the adversaries and traitors in the fight against Corona, and the degree of hate expressed towards them by users is evident through their desire for their demise.

The fluctuation of republished content between superior and subordinate narratives, despite the diverse levels of education and residence of users, highlights the profound impact of the pandemic. However, these negative elements are influenced by the dualities generated by medical knowledge and power, particularly during epidemics. The prevalence of both signifieds related to "plague" and "people's indifference towards Corona" in the codes for "traitors fighting against Corona" reveals "popular memory" emphasizing the duties of the populace. If the "people" do not assume a more significant role in disease control compared to the "government" and the "healthcare system," this sleight of hand projection emanates from a strategic politics of memory. Moreover, this policy itself springs from the convoluted and hidden relationship between medical knowledge and power within Iran, as posited by Heydari (2017). The growth of "medical dominance" over "popular memory," particularly on Instagram, accentuates the importance of undertaking more

comprehensive research in the future. Additionally, the pressing question emerges: "With the expanding trend of "medical dominance," what will become of social sciences in Iran?" However, we assert that a successful research endeavor aims to generate not just answers but also thought-provoking questions and challenges.

Keywords: State of Exception; Coronavirus; Popular Memory; Medical Dominance.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

وضعیت استثنائی ویروس کرونا و تسلط پزشکی بر حافظه عامیانه (مطالعه موردی شبکه اینستاگرام)

محمد سعید ذکایی * استاد گروه مطالعات فرهنگی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

علی خانمحمدی کارشناسی ارشد مطالعات فرهنگی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

سمیرا نوری کارشناسی ارشد مطالعات فرهنگی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

چکیده

دنیایگیری کرونا با ایجاد «وضعیت استثنائی» باعث تسریع «تسلط پزشکی» بر افکار عمومی شد. پانصد فیلم، عکس و متن که توسط کاربران عادی «شبکه اینستاگرام» در روزهای همه‌گیری بیماری بازنشر شده، بررسی شده است. با نشانه‌شناسی این محتواها، رمزگان‌های «خط مقدم، خطوط پشتیبانی و خائنان مبارزه با کرونا» به دست آمده است. این رمزگان‌ها توأمان دارای دال و مدلول‌های فرادست و فرودست است. دال‌های مدافعان سلامت، شهید سلامت، آسادی رزمندگان و فداکاری کادر درمانی یک روایت «حماسی، قدسی و فرادست» از کادر درمانی به‌ویژه کادر درمانی زن ارائه می‌دهد. دال‌های «جبهه خانگی»، «مبارزات مردمی، سازمانی و نهادی» روایتی «امیدوارانه، همدلانه، یاریگرانه و فرادست» از مبارزه با بیماری ارائه می‌دهد؛ اما در مقابل دال‌های عدم پشتیبانی از کادر درمانی و فشار روی کادر درمانی روایت «فجیع، غم‌انگیز و فرودست» از روزهای همه‌گیری ارائه می‌کند. در این همه‌گیری، پزشکی بر زندگی روزمره توسط دستورالعمل‌های بهداشتی (همچون تعیین گروه آسیب‌پذیر و قرنطینه خانگی) و بر حافظه شهروندان توسط «قدسی‌سازی» کادر درمانی تسلط یافت. «مردم بی‌توجه» و «مسافران نوروزی» دشمن و «شر» پنداشته شده‌اند. حافظه عامیانه «مردم» را بیش از «حکومت» و «نظام بهداشت و درمان» در همه‌گیری بیماری مسئول می‌دانند. این فراقنی را می‌توان برآمده از زیست قدرت و سیاست حافظه‌ای دانست که ریشه‌های قدرت دانش قدرت پزشکی در ایران را پنهان کرده است.

کلیدواژه‌ها: وضعیت استثنائی، ویروس کرونا، تسلط پزشکی، حافظه عامیانه.

* نویسنده مسئول: ali1992khanmohammadi@gmail.com

مقدمه

جهان چندین بار حوادث و رویدادهای همه‌گیری چون جنگ، قحطی، خشک‌سالی و بیماری را تجربه کرده است. با این حال شاید پیامدها و آثار هیچ‌کدام از این حوادث به اندازه همه‌گیری ویروس کرونا گسترده و پیچیده نبوده است. همه‌گیری یا دنیاگیری کرونا که در دسامبر سال ۲۰۱۹ میلادی آغاز شد و هنوز هم ادامه دارد، ایران را با وضعیت تازه‌ای روبه‌رو ساخته و شرایطی استثنایی را رقم زد که گروه‌ها و اقشار اجتماعی خاصی را از فرصت‌ها و امتیازاتی بهره‌مند ساخت. همه‌گیری کرونا در ایران تسلط دانش «پزشکی» بر جامعه را در مقایسه با سایر حوزه‌های درگیر افزایش داد. تخصص‌ها و علوم دیگر فرصت حضور در میدان مبارزه با ویروس کرونا را به دانش پزشکی باختند. می‌توان گفت که این دانش توانسته در وضعیت تازهٔ پیش‌آمده، سهمی در مبارزه با بیماری در ایران ایفا کند؛ اما جای خالی سایر تخصص و دانش‌ها از جمله جامعه‌شناسی به شدت احساس می‌شود.

از یک‌سو، تسلط دانش پزشکی در مدیریت همه‌گیری بیماری منجر به بروز تعریف متفاوتی از قشر آسیب‌پذیر شده است. در این تعریف گروه‌های کمتری به‌عنوان اقشار آسیب‌پذیر در نظر گرفته شده‌اند. در واقع، دامنه‌ی اقشار آسیب‌پذیر بر پایهٔ این دانش در نسبت با واقعیت بیرونی مرزهای تنگ‌تری دارد. «پزشکی» فقط سالمندان و افرادی را که دارای بیماری‌های زمینه‌ای هستند را به‌عنوان گروه آسیب‌پذیر به رسمیت می‌شناسد؛ اما اقشار فرودستی چون کارگران روزمزد، کودکان کار، زباله‌گردان و دست‌فروشان را در نظر نمی‌گیرد. سازوکار^۴ «قرنطینه‌خانگی» نیز بر مبنای تعریف گروه‌های آسیب‌پذیر عمل می‌کند. دانش پزشکی با تکیه بر این سازوکار خود را بر شئون مختلف زندگی مردم مسلط ساخته و با قضاوت در خصوص این که چه گروهی «آسیب‌پذیر» است و چه گروهی «باید آسیب‌پذیر بماند»، مدیریت زندگی روزمره مردم را به دست می‌گیرد.

1 Child labour
2 Waste picker
3 Hawker
4 Mechanism

از سوی دیگر، روش‌های درمانی پزشکی همچون ژن‌درمانی، درمان دارویی و مداخلات جراحی باعث گسترش نظارت پزشکی بر رفتار، بدن و روان شهروندان شده است. این روش‌ها در قالب برنامه‌های پیشگیری از بیماری همچون ایمن‌سازی، رژیم‌های غذایی برای کنترل قند خون و چربی و حتی جراحی زیبایی هم خودنمایی می‌کند (کونارد، ۲۰۰۷). با این حال به نظر می‌رسد در آینده‌ای نزدیک پزشکی شدن به‌طور فزاینده‌ای به یک پدیده جهانی تبدیل شود. ... عواقب اجتماعی «پزشکی‌سازی» هر چه باشد، برای حل بسیاری از مشکلات انسانی رویکرد غالب خواهد بود (کونارد، ۲۰۰۷: ۱۶۴). اقتدار پزشکی پدیده‌ای متأخر و بی‌سابقه نیست. پزشکی‌سازی جامعه ایران را می‌توان از گام‌های مهم تحقق نوسازی دانست که متفکران و تاریخ‌نگاران مکرر به آن اشاره کرده‌اند. گفتمان پزشکی به‌طور آشکاری در دوران همه‌گیری بیماری‌ها تشدید می‌شود. واکنش‌های جامعه ایرانی به همه‌گیری بیماری کرونا را باید در ظرف و متن تاریخی اجتماعی فرهنگی آن درک و تحلیل کرد (الگود، ۱۳۷۱؛ ناطق، ۱۳۵۸؛ فلور، ۱۳۸۶؛ علیجانی، بشیری، ۱۳۹۱؛ قهرمانی اصل و دیگران، ۱۳۹۶؛ توفیق و دیگران، ۱۳۹۹). همه‌گیری کرونا نوع جدیدی از این نظارت دانش و گفتمان «مسلط پزشکی» بر زندگی روزمره شهروندان را پدید آورده است. این دانش با تکیه بر «وضعیت استثنایی» پیش آمده با به کارگیری گفتمان عاطفی مرامی شهادت تسلطش را بر افکار عمومی افزایش داده است. با اینکه فداکاری‌های کادر درمان غیرقابل انکار و ستایش‌برانگیز است، اما شهادت بسیاری از این افراد ناشی از ضعف‌های مدیریتی و یا نبود امکانات و تجهیزات کافی حفاظتی بوده است (معصوم بیگی، غنی زاده، ۱۳۹۹؛ باقری شیخانگوشه و دیگران، ۱۴۰۰). تسلط گفتمان پزشکی به نوبه خود باعث فراموشی این ظلم‌ها و سایر نقدهای اجتماعی به پزشکان بابت امتیازات نامتعارف مالی و اقتصادی، مصونیت‌های حقوقی، افزایش فساد در بیمارستان‌ها و ناکارآمدی نظام بهداشت و درمان شده که حاصل خصوصی‌سازی‌های نسنجیده در این حوزه است (مردعلی، نصیری‌پور، اصل ایروان، عابدی جعفری، ۱۳۹۶؛

1.Gene therapy
2.Medicalization
3.Ideological

وضعیت استثنائی ویروس کرونا و تسلط پزشکی بر حافظه عامیانه ...؛ ذکایی و همکاران | ۱۵۵

جودتی، جباری بیرامی و بخشیان، ۱۳۸۵؛ رنگریز، موسوی، ۱۳۹۳؛ شهایی، هاشم‌پور صادقیان، ۱۴۰۰). نقدها به ضعف‌های ساختاری و مدیریتی در سال‌های اخیر توسط بسیاری از پزشکان و یا در قالب گفت‌وگوهای دانشگاهی علوم اجتماعی و عامه‌پسند طرح شده است.^۱

در تحولی دیگر، با گسترش همه‌گیری در ایران و قطع روابط رودرو مردم با یکدیگر جایگاه فضای مجازی بالأخص شبکه‌های اجتماعی به‌ویژه اینستاگرام تحکیم شد. اینستاگرام یکی از پرمخاطب‌ترین شبکه‌های چندرسانه‌ای برای ارتباط اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی در ایران است. این شبکه محبوب‌ترین بستر مجازی ابراز احساسات در ایران است (ذکائی، ویسی، ۱۳۹۹). مردم در قالب کاربران عادی اینستاگرام احساسات خود را نسبت به مسائل مرتبط به همه‌گیری کرونا و ویروس ابراز کردند. تعقیب صفحات کاربران عادی تصویری روشن از افکار عمومی در شرایط قرنطینه‌خانی به دست می‌دهد و می‌توان فرآیند فراموشی و یادآوری و جایجایی مقصران با قهرمانان در این صفحات را بیانی از تغییرات حافظه عامیانه تلقی کرد. برای فهم ارتباط و آسیب‌هایی که تسلط دانش پزشکی بر حافظه افراد جامعه وارد می‌کند، به سؤالات زیر باید پاسخ بدهیم.

۱. «حافظه عامیانه» بازنمایی شده در شبکه اجتماعی اینستاگرام از همه‌گیری ویروس

کرونا چه تأثیری گرفته است؟

۲. دو گانه‌های حافظه عامیانه در روزهای همه‌گیری ویروس کرونا چیست؟

۳. چگونه «دانش-قدرت پزشکی» در روزهای همه‌گیری کرونا ویروس بر حافظه

عامیانه تسلط می‌یابد؟

پیشینه پژوهش

«جامعه‌شناسی پزشکی و سلامت» و «ارتباطات سلامت» دو شاخه‌ای جوان از علوم اجتماعی و ارتباطات در ایران است، اما در کشورهای انگلیسی‌زبان و اروپایی شاخه‌هایی مهم و تأثیرگذار به شمار می‌آیند. منوچهر محسنی با تألیف کتبی از جمله «مبانی سلامت

۱. نگاهی کنید به محصولات فرهنگی انتقادی و طنز معاصر همچون سریال «در حاشیه»

اجتماعی» و «مبانی آموزش بهداشت» آغازگر جامعه‌شناسی سلامت و بیماری در ایران بود. پس از آن مرتضی کتبی، سیدمحمدعلی توکل کوثری، شیرین احمدنیا، فاطمه جواهری و ابراهیم اخلاصی این دو شاخه را در ایران با تألیفات، ترجمه‌ها و تدریس مداوم این دروس در مقاطع تحصیلی مختلف تحکیم بخشیدند (محسنی، ۱۳۶۳؛ محسنی، ۱۳۶۸؛ آرمسترانگ، ۱۳۷۲؛ آدام، هر تسلیک، ۱۳۸۵؛ داوری گراغانی، جواهری و دیگران، ۱۳۹۴؛ اخلاصی، ۱۳۹۵؛ ویسوانات، سالمون، احمدنیا و دیگران ۱۳۹۷؛ ویلکینسون، پیکت، ۱۳۹۸).

با ظهور «کروناویروس»، «مطالعات دنیاگیری» از حوزه‌های مورد مطالعه دانش پزشکی و شاخه‌های مرتبط در تمام علوم به موضوع تحقیقات محققان سرتاسر جهان بدل شد. بسیاری از محققان و اندیشمندان علوم انسانی هم‌پای محققان علوم زیستی و پزشکی شروع به نگارش مقاله و کتاب و ارائه سخنرانی کردند.

برخی از این محققان و اندیشمندان ابعاد همه‌گیری این بیماری با ابعاد یک مصیبت یا فاجعه اجتماعی هم‌ارز می‌دانستند. کتاب «همه‌گیری، کرونا جهان را تغییر می‌دهد» به قلم اسلاوی ژیرک، مجموعه مقالات «بیماری فراگیر در عصر نئولیبرال» گردآوری دیوید هاروی، کتاب «فرهنگ و فاجعه (جستارهای انسان‌شناختی درباره مصیبت‌های جمعی در ایران)» به قلم نعمت‌الله فاضلی، مجموعه جستارهای «تاریخ کرونا و بیماری‌های همه‌گیر» گردآوری داریوش رحمانیان و زهرا حاتمی و کتاب «زمینه‌های روان‌شناختی پاندمی (ابعاد روان‌پزشکی، روان‌شناختی، تاریخی و فرهنگی بیماری‌های همه‌گیر)» به قلم دمیر هرموویچ می‌توان اشاره کرد (ژیرک، ۲۰۲۰؛ هاروی، ۱۳۹۹؛ فاضلی، ۱۳۹۹؛ رحمانیان و حاتمی، ۱۳۹۹؛ هرموویچ، ۱۳۹۹). البته در میان اندیشمندان روزنامه‌نگاران، جامعه‌شناسان، انسان‌شناسان و محققان ایرانی نیز آثاری با دیدگاه‌های دیگر و متفاوتی تولید شده است. تقی آزادارمکی کتابی با عنوان «گفتارهایی در مورد کرونای ایرانی» منتشر کرد. البته دو جلد مجموعه مقالات نظری توسط پژوهشکده مطالعات فرهنگی واجتماعی وزارت عتف

وضعیت استثنائی ویروس کرونا و تسلط پزشکی بر حافظه عامیانه ...؛ ذکایی و همکاران | ۱۵۷

و یک مجلد هم توسط دانشگاه امام صادق منتشر شده است (آزادارمکی، ۱۳۹۹؛ میرزائی و دیگران، ۱۳۹۹؛ میرزائی و دیگران، ۱۳۹۹؛ همایون، بنی‌اسد (الف)، ۱۳۹۹؛ همایون، بنی‌اسد (ب)، ۱۳۹۹). از میان متون مذکور، جستارهایی با عنوان‌های «تروما فرهنگی کرونا» و «علم‌انسانی و اجتماعی (هشداردهندگان اپیدمی‌ها و پاندمی‌ها)» به قلم نعمت‌الله فاضلی، با عنوان «مدافعیین سلامت و نابرابری جنسیتی» به قلم لیلا فلاحتی، با عنوان «کرونا و علم پزشکی در ایران» به قلم تقی آزادارمکی، با عنوان «بیش‌پزشکی شدن جامعه در دورهٔ پساکرونا» ابراهیم حاجیانی و سخنرانی‌های جورجو آگامبن با عنوان «وضعیت استثنائی کرونا» و گراهام اسکمبلر با عنوان «کووید-۱۹ به‌عنوان یک «آزمایش نقض»: افشای جامعه از هم پاشیده» از نظر جهت‌گیری نظری و نیز موضع انتقادی با مقالهٔ فعلی هم‌افق هستند (فاضلی، ۱۳۹۹؛ میرزائی و دیگران (الف)، ۱۳۹۹؛ آگامبن، ۲۰۲۰؛ اسکمبلر، ۲۰۲۰؛ میرزائی و دیگران (ب)، ۱۳۹۹؛ سلگی و دیگران، ۱۳۹۹). در میان تحلیل‌ها و جستارهای اشاره شده تقریباً مطالعهٔ داده‌ای، تجربی و میدانی با منظر «علوم اجتماعی» بر دلالت‌ها و آثار کرونا بر حافظهٔ جمعی به چشم نمی‌خورد؛ اما مقالهٔ عاملی، جبارپور و حسین‌زاده یکی از مقالات با رویکرد رسانه‌ای به دوره‌ای کرونا است (عاملی، جبارپور، حسین‌زاده، ۱۳۹۹).

«وضعیت استثنائی» مفهومی در زمینهٔ مطالعات حکمرانی و حقوق سیاسی است. در این زمینه چندین مقاله در مورد راهکارها و وضعیت حکمرانی ایران در دوران کرونا نوشته شده است (شمسینی غیاثوند، ۱۳۹۹؛ غمامی، ۱۳۹۹؛ فاطمی نژاد، ۱۳۹۹)؛ اما مقالهٔ پیش رو با به‌کارگیری رویکردی بینارشته‌ای به دنبال آن است تا مفهوم سازی جورجو آگامبن از «وضعیت استثنائی» را با مفاهیم «فرهنگ عامه»، «مطالعات حافظه و ضایعه فرهنگی» پیوند زده و از خلال آن به روابط دانش پزشکی با شهروندان نگاه تازه‌ای افکند.

مبانی نظری

«جورجو آگامبن» فیلسوف معاصر ایتالیایی متأثر از مارتین هایدگر، لودویک ویتگنشتاین

و میشل فوکو است. وی در تلاش ستودنی‌اش در کتاب «وضعیت استثنائی» (۲۰۰۳)، از مفهوم «زیست قدرت» فوکو الهام گرفته‌است. این مفهوم ریشه در سطوح متفاوت «قدرت» همچون «فیزیکی خرد» و «سرشت مویرگی»^۱ دارد (فوکو، ۱۳۹؛ فوکو ۱۳۹۸). «زیست قدرت» با وجود پیشینه نظری و مفهومی از نگاه فوکو، یک استراتژی عمومی قدرت برای حکمرانی بر مردم توسط انقیاد و کنترل ویژگی‌های زیستی جمعیت به‌عنوان یک گونه زیستی است. این استراتژی در طول زمان از تکنیک تهدید به مرگ به سمت تکنیک‌های تنظیم حوزه‌های نگاه جنسیتی، رفتارها و عادات سلامتی، فرزندآوری، خانواده، خون و خوشبختی پیش می‌رود. زیست قدرت در به‌سامان کردن برآخت‌های زیستی بشر تأثیر به‌سزایی دارد (فوکو، ۱۳۹۱). این مفهوم پیوند تنگاتنگی با مفهوم تطور «دولت» دارد. اینجا تأثیرات فوکو بر آگامبن عیان می‌شود. در قرن بیست و یکم برای برقراری «دولت امنیت»^۲ «وضعیت اضطراری» تداوم یافت. چون وضعیت جنگی دقیقاً مبتنی است بر امکان شناسایی دشمن که با آن در جنگ‌ایم. در چشم‌انداز امنیتی، دشمن باید در ابهام بماند تا بتوان هر کسی را – چه در داخل و چه در خارج – در صورت لزوم دشمن معرفی کرد. پس حفظ وضعیت ترس فراگیر، سیاست‌زدایی از شهروندان، دست شستن از هرگونه قطعیت قانونی سه ویژگی «دولت امنیتی» هستند؛ زیرا این گونه دولت از برداشتن گام بعدی – گامی که فوکو و دلوز آن را تبیین کرده بودند – در فرآیندی که از «دولت حاکمیت‌مند»^۳ «دولت جمعیت»^۴ و از جوامع مبتنی بر قانون و انضباط تا جوامع حکومت‌مند و کنترلی را دربرمی‌گیرد، خبر می‌دهد. مسئله‌ای که در اتمام این فرآیند مطرح است پایان سیاست است (آگامبن، ۱۳۹۵: ۳۷).

«وضعیت استثنائی»، وضعیتی موقت دائمی و غیرقانونی قانونی است که در آن فرمانروا به نام منفعت همگانی، پا را از قانون‌مندی فراتر بگذارد (فرهادپور، ۱۳۸۷: ۱۰)؛ اما

1Biopower
2Micro-physics
3Capillary
4Object
5Security state
6Etat de Souveraineté
7Etat de population

این وضعیت متناقض نما در مردم سالاری غربی حاصل نه یک خلأ در حقوق عمومی و یک وضعیت بیرونی بلکه حاصل گسترش «وضعیت اضطراری» در تمامی روزهای عادی زندگی روزمره شهروندان است. البته با وجود اینکه آگامبن در سرتاسر کتاب از تاریخ غرب مثال می آورد، اما «وضعیت استثنائی» یک وضعیت خاص «غرب» نیست (کیانپور، ۱۳۸۸). «اگر ویژگی اصلی وضعیت استثنائی عبارت باشد از تعلیق (کامل یا نسبی) نظام حقوقی، آنگاه تعلیق چطور می تواند همچنان مشمول و منظور در قانون باشد؟ در مقابل اگر وضعیت استثنائی صرفاً وضعیتی واقعی باشد ماهیتاً بی ربط یا مغایر با قانون، در این صورت نظم قانونی چطور می تواند دقیقاً آنجایی که با این شرایط حساس و سرنوشت ساز روبه رو می شود، مستلزم خلأ باشد؟ و معنای این خلأ چیست؟» (آگامبن، ۱۳۹۵: ۱۰۰-۹۹). این مفهوم تبارشناسی خاصی دارد؛ و ریشه آن را از اصل «اضطرار قانون ندارد» نزد یونانیان تا «وضعیت فوق العاده جعلی یا سیاسی»^۳ بناپارتیسم و ارتباط ماهوی «وضعیت استثنائی»^۴ و «حاکمیت»^۵ در آرای کارل اشمیت بالأخص کتاب الهیات سیاسی او می توان ردیابی کرد؛ اما حقوق دانان و نظریه پردازان حقوق عمومی مسئله را بیش تر مسئله ای عملی می دانند و برای «وضعیت استثنائی» هنوز نظریه پردازی نکردند. آنان برای این وضعیت یک بنیان و شالوده استثنائی قائل اند. استثنایی که از بحران سیاسی همچون «جنگ داخلی»^۶ «قیام مسلحانه»^۸ و «مقاومت»^۹ برآمده است. در حقیقت، در «حواشی مرزهای نادقیق و غیرقطعی حقوق و سیاست و در نقطه ی تلاقی این دو» زیست می کند. (آگامبن، ۱۳۹۵).

اصطلاح «اختیار تام»^{۱۰} که گاه برای توصیف وضعیت استثنائی به کار می رود، دال بر افزایش اختیارات حکومت و مشخصاً اعطای اختیار صدور فرمان هایی به قوه مجریه است

1 Paradoxical

2 Democracy

3 Fictitious or Political state of Siege

4 State of exception

5 Sovereignty

6 Quaestio Facti

7 Necessitas legem non habet

8 Civil War

9 Resistance

10 *leines pouvoirs* (FR) or Full powers(en)

که ضمانت اجرای قانونی دارد. ... چنان که خواهیم دید، وضعیت استثنائی در واقع وضعیتی خلاگونه است، نوعی خلا قانونی؛ ایده یگانگی و عدم تمایز اولیه قوا را هم باید نوعی اسطوره مایه حقوقی انگاشت، شبیه به مفهوم وضع طبیعی^۲ و تصادفی نیست که دقیقاً اشمیت بود که به اسطوره مایه فوق متوسل شد). در هر حال اصطلاح «اختیارات تام» معرف یکی از شیوه‌های عمل قوه مجریه در وضعیت استثنائی است و این که با آن یکی نیست (آگامبن، ۱۳۹۵: ۴۰).

«وضعیت استثنائی که ملازم و پیامدهای آن جنگ‌ها بوده، رفته‌رفته تغییر ماهیت داده است. این کتاب‌ها از پاره‌ای جهات منادیان ظهور همان چیزی‌اند که امروزه آشکارا در برابر چشم‌انمان قرار داد: از آنجا که «وضعیت استثنائی ... بدل به قاعده شده» (بنیامین، ۱۹۴۲: ۲۵۷-۶۹۷). «دیگر نه «تمهیدی استثنائی» جلوه می‌کند، بلکه در عین حال امکان می‌دهد ماهیتش به مثابه پارادایم بنیادین «نظام حقوقی» نمایان شود» (آگامبن، ۱۳۹۵: ۴۲). در چنین حالتی «سیاست بازنمایی» و «حافظه جمعی» یکی از ابژه‌های اعمال وضعیت استثنائی یا اضطراری است. نخست به بحث «حافظه جمعی» و بعد بحث «جامعه‌شناسی فرهنگی شرق» که حوزه بینارشته‌ای با «جامعه‌شناسی احساسات»^۳ است، خواهیم پرداخت.

«حافظه جمعی» مبدل به مسئله مهم در روزگار گفتمانی امروز شده است. چون این «حافظه» همچون نقشه به اجراکنندگان جهت می‌دهد. از طرفی ذهن اکثریت مردم متناقض با ارزش‌ها و هنجارها، قوانین و مقررات دولت عمل می‌کند. پس دستکاری و مدیریت آن برای زورمندان و قدرتمندان بسیار راهبردی است. «حافظه جمعی» نه بخشی جداگانه در سر انسان، نه ظرفیت ذهنی برای بازیابی اطلاعات ذخیره‌شده، نه انجام تمرینات ذهنی آموخته شده بلکه عملیات و فرآیندهایی است که بر خاطرات صورت می‌گیرد (یانگ، ۱۹۹۵؛ ایورمن، ۲۰۰۳).

۱. Kenomatic state kenoma: واژه‌ی یونانی به معنای خلا یا فضای تهی است و در تفکر گنوسی قرن دوم میلادی (مشخصاً در والتینیوس) به عالم سفلی اعیان یا همان خلا اطلاق می‌شود. کنوما معمولاً در مقابل پروما (عالم مثل یا ملاءعلا) به کار می‌رفت.

2Legal mythologeme

3State of nature

4Cultural Sociology of Evil

5Sociology of emotions

وضعیت استثنائی ویروس کرونا و تسلط پزشکی بر حافظه عامیانه ...؛ ذکایی و همکاران | ۱۶۱

سنت «مطالعات حال نگرانه»، «مارکسیستی» و «پسااستعماری» در «مطالعات حافظه» بر ارتباط زورمندان و «حافظه» متمرکز و بر این فرض استوار است که یادآوری ما از گذشته، ابرازی و متأثر از منافع حال است و سیاست حافظه تضادآمیز است (میزتال، ۲۰۰۳: ۶۴؛ ذکایی، ۱۳۹۰: ۸۹)؛ اما رویکرد حافظه مردم‌پسند به ارتباط مردم و گروه‌های فرودست با حافظه نگاه می‌کند. پس این رویکرد «عاملیت» افراد و گروه‌ها را برای خود بیانگری در نظر می‌گیرد. «حافظه جمعی» نه صرفاً توسط زورمندان ساخته می‌شود بلکه مردم یا همان گروه‌های فرهنگی، خرده‌فرهنگ‌ها، ضدفرهنگ‌ها و عرصه‌های عمومی در این فرآیند سهم چشمگیری دارند. در حقیقت طیفی از حافظه‌های گروهی و اجتماعی رقیب که هر یک بازنمایی خاصی از واقعیت دارند، وجود دارد. رویکرد حافظه مردم‌پسند از آثار میشل فوکو و نظریه پردازان مطالعات فرهنگی بریتانیایی تأثیر زیادی پذیرفته است (همان). «اما مطالعات اخیر حافظه مردم‌پسند برخلاف سنت فوکو یا ملهم از مطالعات فرهنگی بیرمنگهام برداشت میانه‌روتری از رویکرد ایدئولوژی مسلط در مطالعه حافظه داشته‌اند و این فرض را مبنا قرار می‌دهند که حافظه مردم‌پسند می‌تواند هم‌زمان چندصدایی و هژمونیک باشد» (میزتال، ۲۰۰۳: ۶۹؛ همان: ۸۹).

جامعه‌شناسی فرهنگی شر، بحثی در برنامه قوی فرهنگی مرکز جامعه‌شناسی فرهنگی بحث شده است. این برنامه علمی-پژوهشی بر بازتفسیر فرهنگی «ضایعه جمعی» تمرکز کرده است. «انسان‌ها به ارتباطات اجتماعی، امنیت، نظم و عشق نیاز دارند. شگفت‌آور نخواهد بود که هر اتفاقی که به شدت این نیازها را تحلیل ببرد، از نظر عامه‌ی مردم همچون محققان این وقایع را جراحات‌زایی بدانند» (الکساندر، ۲۰۱۲: ۸). اصحاب برنامه قوی فرهنگی با دیدگاه دور یا دفع کردن واکنش‌های جمعی در مقابل «ضایعه جمعی» که به تقابل دو گانه قربانی و دیگران مجرم می‌انجامد، می‌نگرند (نبوی، ۱۳۹۲؛

1 Popular memory studies

2 The Strong Program

3 Center for Cultural Studies. مرکز جامعه‌شناسی فرهنگی دانشگاه ییل آمریکا در زبان انگلیسی (Yale University, 2019) اطلاق می‌شود. (CSS) و به طور مخفف (Sociology)

4 Lay

5 Binary opposition

الکساندر، ۲۰۱۲؛ الکساندر، ایورمن، گیسن، اسمسler، ۲۰۰۴؛ الکساندر و اسمیت، ۲۰۱۰). «در واقع، نه فرد مشخصی بلکه کدام ساختار یا نهاد یا عنصر اجتماعی در ساخت و فروپاشی یک رویداد «ضایعه جمعی» نقش مهمی دارند؟ این موضوع به موارد احتمال تاثیرگذاری عاملیت انسانی و جبر تاریخی بازمی‌گردد ... قدرت برتر فرهنگی «ضایعه فرهنگی» را می‌سازد و مردم را به پذیرش آن وادار می‌کند» (الکساندر، ۲۰۱۲: ۲۸).

«افکار عمومی» در آثار اصحاب برنامه قوی بالأخص جفری سی الکساندر زیربنای مطالعه ضایعه فرهنگی است. در حقیقت [ضایعه جمعی] مبدل به معبد و اسطوره‌ای مادی برای بسیج نیرو و تهییج حس همبستگی و همدلی اعضاء گروه خواهند شد» (استنفورد، ۲۰۰۶: ۲۷) و فراتر از این، «تجربه ضایعه جمعی» را می‌توان به‌عنوان یک فرآیند جامعه‌شناختی دانست که درد، قربانی، مسئولیت و توزیع عواقب ذهنی و مادی آن جمعی تعریف می‌شود. هنگامی تجربه‌ای آسیب‌دیده تصور و شناخته می‌شود که هویت جمعی را تغییر دهد. در این فرآیند بازسازی است که بازآفرینی گذشته جمعی صورت می‌گیرد، زیرا در فرآیند شکل‌گیری «ضایعه فرهنگی» حافظه نه تنها اجتماعی بلکه عمیقاً سیال و با حس معاصر از خود در ارتباط است. هویت نه تنها به واسطه روبه‌رویی با حال و آینده بلکه با بازسازی زندگی جمعی کنونی به طور مداوم ساخته می‌شود» (الکساندر، ۲۰۱۲: ۲۶).

الکساندر با این نگرش به مطالعه روایت‌هایی برآمده از «ضایعه فرهنگی» دست زد و حاصل مفهوم‌سازی خود از این فرآیند را در قالب شاخه جدیدی از جامعه‌شناسی به نام «جامعه‌شناسی فرهنگی شر» ارائه کرد. وی در این شاخه جامعه‌شناسی به دنبال چگونگی بر ساخته شدن شر در افکار عمومی است. «در طول دو دهه گذشته، شناخت جدیدی از قدرت ساختاری مستقل فرهنگ به وجود آمده است. با این حال به خاطر خودآگاهی انضباطی مدرن برخورد با شر بدتر از سقط جنین بوده است. آیین‌ها و نمادهای «منفی» در مطالعات فرهنگ‌ها و ارزش‌ها و هنجارها، نشانه‌ها و روایات به‌عنوان دیگری کنار گذاشته شده‌اند (الکساندر، ۲۰۰۳: ۱۰۹). مفاهیم اجتماعی شر، بدبختی و منفی بودن تنها به‌عنوان انحرافات الگو از رفتارهای تنظیم‌شده توسط هنجارها مورد بررسی قرار می‌گیرند» (همان).

وضعیت استثنائی ویروس کرونا و تسلط پزشکی بر حافظه عامیانه ...؛ ذکایی و همکاران | ۱۶۳

«شر» بازنمایی و تعریف «شر» بر مبنای تقابل‌های دوگانه ساخته شده است. «به عبارت دیگر، برای هر ارزش یک ضدارزش و برای هر هنجار یک ضدهنجار وجود دارد؛ برای نهادینه کردن هر تصویر خوب، درست، آرام و الهام‌بخش اجتماعی یک تلاش متقابل و متعهدانه به شکل وحشتناک و ترسناک نیز وجود دارد و آن ایجاد «شیطان اجتماعی» است. همگی این تقابل‌ها واقع‌گرایانه و نه اساطیری هستند و در محیط بیرونی وجود دارند» (همان: ۱۱۰).

روش

در این مقاله ۳۵۰ متن، ۱۵۰ عکس و ۵۰ فیلم که مجموعاً ۵۰۰ قلم داده را شکل می‌دهند دستمایه نشانه‌شناسی قرار گرفته است. این داده‌ها بر اساس نمونه‌گیری کیفی بر مبنای شدت انتخاب شده است. در این روش حجم و تنوع نمونه‌ها بر توانایی شناسایی میزان شدت پدیده تأثیر می‌گذارد (Denzin, Lincoln, & Gelman Cortina, & Eds, 2009; Eds, 2011). در نتیجه، این داده‌ها از صفحات کاربران عادی اینستاگرام شامل زنان و مردان ایرانی ساکن در سراسر ایران استخراج شده است. این کاربران دارای زندگینامه^۲ کامل در صفحه شخصی بودند و صفحه آنان جزو صفحات سازمان‌ها یا چهره‌های خاص یا فروش کالا یا هواداری نبودند. محتوای نوشتاری کاربران عادی اینستاگرام را نماینده «حافظه عامیانه» تلقی شده است. نشانه‌شناسی شبکه‌های اجتماعی در حقیقت تأویل‌شناسی^۳ «افکار عمومی» و «حافظه عامیانه» است. چون نخست مطالعه دوگانه‌ها در افکار عمومی و بازنمایی ضایعه‌های فرهنگی امروزه محدود به رسانه‌های غیردیجیتال نیست و دوم پیام‌ها و تصاویر توسط کاربران عادی نگاشته شده است. پس به نوعی این متون را می‌توان بازنمایی حافظه خودنگارانه آنان به شمار آورد.

نشانه‌شناسی با قرائت خاص جفری سی الکساندر از دو سوسوردر این مقاله به کار

1 Intensity sampling

2 Bio

3 Hermeneutics

4 Autobiography

5 Ferdinand de Saussure

گرفته شده است. این قرائت نحوه ساختاریابی گفتمان‌های اجتماعی در «روایت»‌ها را بررسی می‌کند. در این ساختاریابی «طرح‌واره» گفتمانی رمزگان دوتایی ساختارهای اجتماعی در شخصیت‌ها، نقش‌های اصلی و منفی روایت‌های اجتماعی ظهور می‌یابد. رمزگان دوتایی روایت‌های یک ضایعه فرهنگی در قالب قربانی و مقصر در دو محور هم‌نشینی و جانشینی نشانه‌شناختی روایت شده است. بدین ترتیب با استفاده از قواعد زبان‌شناسی، نشانه‌شناسی را با توجه به پیکارهای موجود بین زبان/گفتار، دال/مدلول، نظام/سازه (محورهای هم‌نشینی و جانشینی) و تطابق/تضمن را بررسی می‌کند (بارت، ۱۳۷۰: ۳۵). در این روش با تناظر پیکارهای بالا، پدیده را در دو محور هم‌نشینی و جانشینی بررسی می‌کند. محور نخست «زبان»، محور ارتباطات «هم‌نشینی» است که آن را «سازه» می‌نامد که ماهیتاً با «گفتار» یکسان است، زیرا می‌توان آن را به‌عنوان ترکیبی از نشانه‌ها تعریف کرد. دومین محور زبان را، «نظام» تشکیل می‌دهد که شامل پیوستگی‌ها است که از آن به سطح «جانشینی» نام برده می‌شود و دارای ارتباط نزدیک با زبان به‌عنوان یک «نظام» است؛ اما پیکار این محورها با اصل «تناسب» قابل شناخت می‌شوند. برای اجرای این اصل انتخاب یک هیات کلی توصیه می‌شود که اولاً باید به اندازه کافی گسترده باشد تا عناصر آن یک نظام کامل از شباهت‌ها و تفاوت‌ها را اشباع کند و ثانیاً باید تا حد ممکن همگن باشد یعنی عناصر آن در جوهر و ماده و نیز در هم‌زمان بودن همگن باشند (اسمیت و رایلی، ۱۳۹۴؛ استریناتی، ۱۳۹۲).

طبق این مطالب «تسلط پزشکی بر افکار عمومی در ایام همه‌گیری بیماری کرونا»، «سازه» ای برخاسته از «همه‌گیری یک بیماری» و «حافظه عامیانه» است؛ اما درعین حال این تسلط «نظامی» از روابط قدرت در «وضعیت استثنائی» و «دانش قدرت پزشکی» است. تحلیل عمیق محتوای هر صفحه کاربران عادی «شبکه اجتماعی اینستاگرام» ما را به عمق روابط «هم‌نشینی» میان «همه‌گیری یک بیماری» و «حافظه عامیانه» و روابط جانشینی

6Narrative

7Plot

8Character

9Dialectic

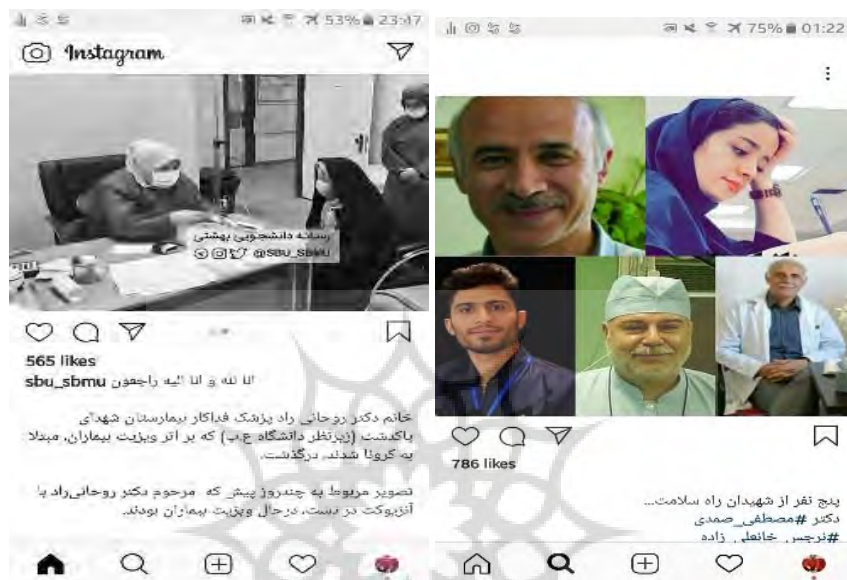
«روابط قدرت در وضعیت استثنائی» و «دانش قدرت پزشکی» بر «همه گیری بیماری» و «حافظه عامیانه» هدایت می کند. با این دیدگاه به نشانه‌شناسی پانصد فیلم، عکس و متن تولیدشده توسط کاربران عادی «شبکه اجتماعی اینستاگرام» از فروردین ۱۳۹۹ تا شهریور ۱۳۹۹، پرداختیم. بر اساس دسته‌بندی کلیه اسناد بر دو محور هم‌نشینی و جان‌نشینی تمرکز متن‌ها، تصاویر و فیلم‌های بازنشرشده کاربران بر «بازنمایی قهرمانانه زنان» تأمل‌برانگیز است. این تأمل بدون توجه به عمق مجادلات فرهنگی در دو دهه اخیر بر سر نقش زنان در جامعه امکان‌پذیر نیست. پس «حافظه عامیانه» در دوران همه‌گیری کرونا ویروس متأثر از این مجادلات به زنان می‌نگرد.

یافته‌ها

«افکار عمومی» به جنگ «کرونا» با بیم و امید، واهمه و آرامش، قهر و آشتی، نفرت و علاقه می‌نگرند. نشانه‌شناختی این بازنمایی‌ها از پیکار دوگانه توأمان تشکیل شده است. در حقیقت هم‌زمان قهرمان پهلوان و دلاور به مظلوم مفلوک و پایمال بدل می‌شود. از این رو، نمی‌توان روایت مستقل از روایت «فرداست» یا «فرو دست» شناسایی کرد. در تحلیل هر رمزگان به بررسی دال و مدلول‌های فرادستانه و فرودستانه اقدام شده است. رمزگان «خط مقدم مبارزه با کرونا» پر تکرارترین رمزگان کل مقاله است. این رمزگان با دال‌های «مدافعان سلامت»، «شهید سلامت»، «آمادگی رزمندگان» و «فداکاری کادر درمانی» روایت «فردستانه» ای از کادر درمانی بالأخص زنان پرستار نقل می‌کند. پیام تکان‌دهنده بازنشرشده از صفحه رسانه دانشجویی دانشگاه شهید بهشتی از خانم دکتر «روحانی‌راد» به آگهی تسلیت شهدای دفاع مقدس بسیار نزدیک است. «انا لله و انا الیه راجعون؛ خانم دکتر روحانی‌راد پزشک فداکار بیمارستان شهدای پاکدشت (زیر نظر دانشگاه ع. پ) که بر اثر ویزیت بیماران، مبتلا به کرونا شدند، درگذشت. تصویر مربوط به چند روز پیش از فوت است که مرحوم دکتر روحانی‌راد با آنژیوکت در دست، در حال ویزیت بیماران بودند» (تصویر ۱). البته تصاویر تجمیعی سایر کادر درمانی در گذشته در مبارزه با کرونا هم با

عنوان «شهادای سلامت» در صفحات مختلف دست به دست می‌شود (تصویر ۲).

تصویر ۱. یاد شهیدان کادر درمانی تصویر ۲. شهادای سلامت

پیام تکان‌دهنده‌ی بازنشرشده از صفحه‌ی یک پزشک توسط کاربران عادی «ابتلای کادر درمانی به کرونا»، «فداکاری کادر درمانی» را حکایت می‌کند. «پزشکی که خودش را بستری کرد. این عکس را تاریخ در قاب طبابت ایران به خاطر خواهد سپرد ... وقتی آخرین بیمار خودت باشی. این صدای افتادن قوی‌ترین درخت‌های یک جنگل انسانی‌ست ... خواهیم می‌خواهم زنده بمانی. دکتر ... متخصص طب اورژانس. کامکار/قم». پیام تکان‌دهنده و تصویری بازنشرشده از صفحه‌ی یک پرستار توسط کاربران «خودنمایی کردن»^{۱۱} با لباس ایزوله»، «نشان دادن علامت پیروزی»، «جای ماسک، عینک و شیلد روی چهره‌اش» و «رقص و شادی در محل کار»، فداکاری پرستاران و «مدافعان سلامت» را روایت می‌کند. «به تمام اتفاقات خوب در راه مانده، به تمام روزهای شیرین نیامده، به لبخندی یک روز بر دل‌مان می‌نشیند، به اجابت شدن دعاهايمان، به برآورده شدن آرزوهای مان، به محو

وضعیت استثنائی ویروس کرونا و تسلط پزشکی بر حافظهٔ عامیانه ... ؛ ذکایی و همکاران | ۱۶۷

شدن غم‌های دیرینه‌مان، / من دلم روشن است ... / روزی از راه می‌رسد و ما برای یک روز هم که شده، آن‌چنان که باید زندگی می‌کنیم ... من دلم روشن است ... فک کن ساعت یک بعد از ظهر لباسای پلاستیکی رو بپوشی، کلاش هم می‌ذاری شیلد و ماسک هم روش ... پنج دقیقه اولش خوبه بعد شروع می‌کنی لباست خیس خیس می‌شه، دیگه نه می‌تونی نفس بکشی نه تکون بخوری ... فک کن لبهٔ ماسک هم داره تیغه بینتو کات می‌کنه از اون طرف کش ماسک داره گوشتو از بیخ می‌کنه ... حالا فک کن از هفت صبح تا هشت شب هم باید تحملش کنی ... همهٔ زندگی ما پرستارا اون رقص و آوازی که دیدین نیست؛ اون فقط یک دقیقه از یک شیف (حد اقل) دوازده ساعتس ... آهای سلبیرتیه پرمدها حاضری یک دقیقه این شرایطو تحمل کنی یا همش حرفی؟؟؟؟ آگه هستی بسم‌الله فردا می‌بینمت آگه نه لطفاً دهننتو ببند».

تصاویر زیادی از مدل‌های «مدافعان سلامت» و «فداکاری کادر درمانی» توسط کاربران عادی بازنشر شده است. تصاویر بازنشر شده همچون تصاویر ۳، ۴ و ۵ یادآور قطعاتی از مستندهای «روایت فتح» از جبهه‌های جنگ است که رزمندگان را در حالی نشان می‌دهد که خوابیده‌اند و یا شعارهای پشت لباس‌های آنان را به نمایش می‌گذارند؛ اما تصاویر کادر درمانی در حال «ابراز دلتنگی برای اعضای خانواده» جزو احساسی‌ترین تصاویر بازنشر شده‌ی کاربران عمومی است. (تصویر ۶)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

تصویر ۵. خودنمایی کردن کادر درمانی با لباس ایزوله تصویر ۶. ابراز دلتنگی برای اعضای خانواده

وضعیت استثنائی ویروس کرونا و تسلط پزشکی بر حافظه عامیانه ... ؛ ذکایی و همکاران | ۱۶۹

«خطوط پشتیبانی مبارزه با کرونا» رمزگانی فرادستانه، خوش‌بینانه و امیدوارانه است. این رمزگان دارای سه دال «جبهه خانگی»^۱، «مبارزات مردمی» و «مبارزات سازمانی و نهادی» است. دال «جبهه خانگی» یادآور کمک‌های مردمی به جبهه‌های جنگ تحمیلی است. این دال سه مدلول با عنوان‌های «ساخت ماسک و سایر لوازم بهداشتی در کارگاه‌های خانگی»، «همراهی چهره‌ها با رعایت اصول پیشگیری از کرونا» و «کمک مالی مردمی برای مبارزه با کرونا» دارد. متن و پاسخ‌های سایر کاربران زیر پیام یک کاربر عادی که از مردم درخواست «کمک مالی برای مبارزه با کرونا» کرده است، قابل بررسی است. پرستاران بیمارستان امینی لنگرود در اقدامی مشترک در صفحه اینستاگرام خود نوشتند: «درخواست کمک فوری؛ در صورت ادامه‌ی خدمت بدون تجهیزات حفاظتی مناسب و استاندارد قطعاً هیچ فردی برای پرستاری از بیماران در بیمارستان امینی لنگرود باقی نمی‌ماند و همه پرستاران مبتلا خواهند شد. پاسخ: چه قدر دولت مهربونی داریم، ما کلاً ایثارگر هستیم».

«همراهی چهره‌ها با رعایت قرنطینه» به خاطر مرجعیت فرهنگی معاصر آنان دارای تأثیرگذاری زیادی است. فیلمی از «جین سیمور»^۲ بازیگر محبوب سریال پزشک دهکده در حال ماسک زدن برای تشویق مردم به «رعایت اصول پیشگیری از کرونا» توسط کاربران عمومی باز نشر شده است. «دکتر کوئین سریال پزشک دهکده رو یادتونه، کرونا و قرنطینه به اون دوره هم گویا سرایت کرده ... بازیگرش با همون لباس در مورد وقتی ماسک ندارید چه کار باید کنید می‌گه ... حتماً ببینید به تجدید خاطره می‌شه واستون ...» (تصویر ۷).

1 Home front
1 Celebrity
1 . Jane Seymour

تصویر ۷. همراهی چهره‌ها با رعایت قرنطینه

دال «مبارزات مردمی» بیانگر مجاهدت‌ها و امید مردم حتی پزشکان خانه‌نشین برای غلبه بر همه‌گیری بیماری است. این دال دارای سه مدلول «در خانه ماندن»، «رعایت فاصله‌گذاری اجتماعی» و «انجام خدمات پزشکی به صورت تلفنی و برخط» است. نحوه روایت دو پیام از کاربران عادی که به «در خانه ماندن»، «سفر نکردن» و «رعایت فاصله‌گذاری اجتماعی» تشویق می‌کند، جای تأمل دارد. «امروز ۲ ماه آینده است! ۱۶ اردیبهشت سال ۹۹ است. دور از جان شما و خانواده شما، عزیزی یا عزیزانی را به علت ابتلا به ویروس از دست دادید! به شدت غمگین هستید. آرزو می‌کنید کاش این بیماری را جدی می‌گرفتید و زمان به عقب برمی‌گشت و دو ماه قبل بود و از خانه بیرون نمی‌آمدید و به بقیه هم اجازه خروج

وضعیت استثنائی ویروس کرونا و تسلط پزشکی بر حافظه عامیانه ... ؛ ذکایی و همکاران | ۱۷۱

نمی‌دادید و به این بیماری مبتلا نمی‌شدید و عزیز یا عزیزان خود را از دست نمی‌دادید. امروز آرزوی شما برآورده شده! ۱۶ اسفند ۹۸ است. شما به دو ماه قبل برگشتید و می‌توانید از فاجعه جلوگیری کنید. لطفاً سفر نکنید و در خانه بمانید. بهترین راه مبارزه با این ویروس خانه‌نشینی است. همه را به خانه‌نشینی تشویق کنید. این بزرگ‌ترین کاری است که باید بکنیم!» کارزارهای اجتماعی برای در خانه ماندن حتی در ایام نوروز نیز تشکیل شده بود. (تصویر ۸)

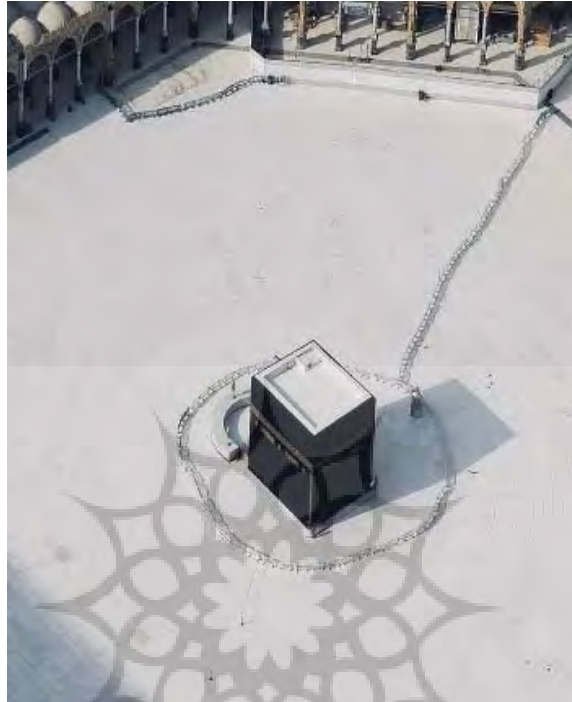
تصویر ۸. در خانه ماندن

دال «مبارزات سازمانی و نهادی» بیانگر فعالیت‌های رسمی و نهادی در جلوگیری از شیوع بیماری است که کمک و فعالیت‌های دستگاه‌های اداری کل کشور در دوران دفاع مقدس را تداعی می‌کند. این دال دارای چهار مدلول «توصیه‌های رسمی بهداشتی»، «تعطیلی ادارات، مراکز آموزشی، مراکز خرید، اماکن مذهبی و تعلیق رویدادهای مذهبی» و «رعایت پروتکل‌های بهداشتی در محل کار» است. یک کاربر عادی با برداشتی امیدوارانه از همه‌گیری ویروس کرونا در راستای رعایت «توصیه‌های رسمی بهداشتی» پیامی بدین شرح گذاشته است: «درس کرونا این بود که حتی یک نفر بیمار باشه و درمان نشه، می‌تونه کل جهان را درگیر کنه. کرونا یاد داد سلامتی و زنده موندن ما و عزیزانمون در گرو سلامتی غریبه‌هاست، وادارمون کرد که حواس ما به سلامتی دیگران باشد تا خودمون بیمار نشیم، چه تفکر قشنگی! کاش همه چیز واگیر داشت!!! اون جووری حواس مون به هم بود که کسی غم نداشته باشد، مبادا به ما هم سرایت کنه و همه تلاش می‌کردیم تا غم رو ریشه کن کنیم، حتماً که راه‌های پیشگیری از غم رو به هم یاد می‌دادیم، آگه کسی فقیر بود همه تلاش می‌کردیم فقر رو ریشه کن کنیم تا مبادا خودمون بگیریم، دیگه پول‌هایمون رو از هم پنهان نمی‌کردیم...». کاربران با باز نشر تصاویر کعبه و مساجد خالی از جمعیت از «تعطیلی ادارات، مراکز آموزشی، مراکز خرید، اماکن مذهبی و تعلیق رویدادهای مذهبی» حمایت کردند (تصویر ۹). همچون این پیام زیر فیلم پخش اذان جالب توجه است. «مؤذن این اذان در کویت به جای این که بگوید «حی علی الصلاة» (بشتابید به سوی نماز) به دلیل شیوع کرونا می‌گوید «الصلاة فی بیوتکم» (نماز را در خانه‌های تان به جا آورید)».

وضعیت استثنائی ویروس کرونا و تسلط پزشکی بر حافظه عامیانه ... ؛ ذکایی و همکاران | ۱۷۳

تصویر ۱. تعطیلی ادارات، مراکز آموزشی، مراکز خرید، اماکن مذهبی و تعلیق رویدادهای مذهبی

«خائنان مبارزه با کرونا» «تند»ترین و «فرو دستانه»ترین رمزگانی است که ایام همه گیری بیماری را روایت می کند و «عدم پشتیبانی از کادر درمانی» و «فشار روی کادر درمانی» از دل های اصلی آنها است. «وضعیت استثنائی» کرونا ویروس به عیان شدن سازو کارهای قدرت «دولت امنیت» در سراسر دنیا از جمله ایران انجامید. یکی از این سازو کارها «سلطه پزشکی» است. یکی از روش های این سلطه در روزهای همه گیری «کنترل زندگی روزمره شهروندان» از طریق اجباری سازی دستورالعمل های بهداشتی چون تعیین گروه آسیب پذیر و قرنطینه خانگی بود. البته این تسلط فقط به زندگی روزمره محدود نشده و بر افکار عمومی نیز تسری یافته است. پیام های زیر پست یک کاربر عادی با این مضمون که «سبب رونق کفر است مسلمانی ما... جاده شمال هم اکنون، کرونا را شکست می دهیم؟»، از سلطه پزشکی حکایت می کند. پاسخ: ما چه کار کنیم که مجبوریم بریم سرکار آخه. پاسخ: باید

همه این بی‌فرهنگا رو تیرباران کند به فکر بچه‌های مریضی که تو بیمارستان درد می‌کشن نیستن خانواده‌شون به امید این که به پیوند می‌تونه بهشون عمر دوباره بده، ولی این بی‌شعورا با مسافرت رفتن شون این شانس رو از شون می‌گیرن ... خدا برای هیچ‌کی مشکل نیاره به همه‌مون کمک کنه. پاسخ: مردم خیلی نفهمن خیلی بی‌شعورن، بی‌فرهنگن بابا گور دارین میان جهنم دارن میان ... امیدوارم همتون کرونا بگیرن که دارین میان باعث آلودگی هستین انتشار بیماری خدا ازتون نگذره ما راضی نیستیم بیان شهرمون می‌فهمهمن یا نفهمیین. پاسخ: وای بر پایتخت نشین. پاسخ: این مال کی هست. چرا راه‌ها را نمی‌بندن؟». پیام دردناکی بازنشر شده از یک پزشک توسط کاربران عادی که از «سودجویی در فروش ماسک و الکل» و «بی‌توجهی مسئولان به کرونا» شکایت می‌کند. «شرف» کالای نایاب‌تر از ماسک در زمانی که کل کادر درمانی با امکانات زیر صفر جان خودشون و خانواده‌شون رو فدا می‌کنن تا سلامت به این مملکت برگرده، این حد از نامردی قابل تصویر نیست. بیای یک نفر رو به دروغ پزشک معرفی کنی و با اصرار تمام بگی یک پزشک است که دو میلیون ماسک احتکار کرده، دائم روی پزشک بودنش تاکید کنی!! بعد معلوم شه این فرد اصلاً پزشک نیست!! می‌خواین دروغ‌هایی که در چند سال اخیر تحویل مردم دادید رو ادامه بدید؟! آخه «انسان!! این عکس‌هایی که پایین می‌بینی هنوز خاک مزارشون نم‌داره، هنوز پیرهن سیاه عزیزانشونه. شرف کالای گران‌بهایی است که ... به قول حضرت مولانا کی شود دریا ز پوز سگ نجس/کی شود خورشید از پف منطمس». (تصویر ۱۰) کاربران از «بی‌توجهی مردم به کرونا» که به «عدم پشتیبانی از کادر درمانی» منجر می‌شود، بسیار گله‌مند هستند. پیامی بغض‌آلود زیر یک فیلم از یک کاربر عمومی در مورد مسئول علوم آزمایشگاهی شاغل در یک مرکز تست کرونا قابل درنگ است. «خبر کوتاه است: این خانم باردار است. خودت و بچه در شکمت سلامت. قدر زحماتت رو می‌دانیم، ما همه از کرونا نگرانیم اما تو با بچه در شکم در بیمارستان با بیماران کار می‌کنی. کاش این فیلم آن قدر پخش بشه اون کسایی که بی‌دلیل میرن بیرون. به خاطر این مادر و بچه در شکمش در خانه بمانند. به خدا گناه دارند، رحم کنید». تصویر ۱۱ اشاره به خبر خدمات‌دهی خط

وضعیت استثنائی ویروس کرونا و تسلط پزشکی بر حافظه عامیانه ... ؛ ذکایی و همکاران | ۱۷۵

هوایی «ماهان» و پروازهای مکرر هواپیماهای این شرکت به کشور چین با وجود اطلاع از شیوع نخستین بیمار در این چین است که با واکنش تند کاربران عادی مواجه شد.

تصویر ۲. سودجویی در فروش ماسک و الکل

تصویر ۳. بی توجهی مسئولان به کرونا

بحث

پدیده‌ها همواره در شبکه‌های مجازی حول محور مسائل شخصی و خانوادگی بازنمایی می‌شود؛ اما رنج‌های اجتماعی حاصل از یک «ضایعه فرهنگی» یا «بحران اجتماعی» به خاطر تأثیرگذاری زیاد بر عواطف و ذهن کاربران، در مدت کوتاهی در تمام سکوها و شبکه‌های اجتماعی بازنمایی می‌شود. در مقاله کنونی هم بازنمایی همه‌گیری «کرونا ویروس» از دید کاربران عادی اینستاگرام (به نمایندگی از «حافظه عامیانه» و «افکار عمومی») یک «جنگ خونین» است. بازنمایی این جنگ بالعکس دوران دفاع مقدس در افکار عمومی «مردم‌محورانه» نیست، بلکه در این نوع بازنمایی توجه به «زنان» بیشتر شده است. این شکل از «بازنمایی زنان» در شبکه‌های مجازی برخلاف یافته‌های مطالعات

پژوهشی پیشین حول محور مسائل شخصی و خانوادگی نیست؛ بلکه حول محور رنج‌ها و مصائب «زنان» شاغل در محیط‌های درمانی و بهداشتی در روزهای اوج همه‌گیری کرونا است. این شکل از بازنمایی، این زنان را در «حافظه عامیانه» و «افکار عمومی» به یک «قهرمان» بدل کرده است. البته این فرآیند به سمت «قدسی‌سازی» با سویه‌ای مرامی متمایل شده است. این سویه‌ها در پی‌رنگ داستان و اجراهای «قهرمان‌پرورانه» از این بانوان در فضای مجازی آشکار است. در این نوع پی‌رنگ‌ها، زنان پرستار و پزشک تنهایی به جنگ مشکلات می‌روند. این دست آثار را نمی‌توان بازنمایی از «واقعیت» وضعیت اجتماع دانست بلکه تحت تأثیر رسانه ملی پروبال بیشتری یافته است. البته هم‌سویی «حافظه عامیانه» با «سیاست‌حافظه» تنها از عوامگی مردم سرچشمه نمی‌گیرد. در بخش نتیجه‌گیری ابعاد این هم‌سویی عمیق و موشکافانه بررسی شده است. برای جمع‌بندی بهتر تمامی رمزگان، دال و مدلول‌ها در جدول زیر نمایش داده شده است.

جدول ۱. رمزگان‌های شبکه اجتماعی اینستاگرام

رمزگان	دال	مدلول	
خط مقدم مبارزه با کرونا	مدافعان سلامت	خودنمایی کردن کادر درمانی با لباس ایزوله	
	شهید سلامت	نشان دادن علامت پیروزی توسط کادر درمانی	
	آمادگی رزمندگان	نمایش ماسک و الکل و تجهیزات پزشکی	یاد شهیدان کادر درمانی
			خودنمایی کردن با لباس ایزوله برای شست‌وشوی معابر
			رقص و شادی کادر درمانی در محل کار
	فداکاری کادر درمانی	خستگی و خواب کادر درمانی	استفاده طولانی‌مدت ماسک، عینک و شیلد توسط کادر درمانی
ابتلای کادر درمانی به کرونا			
ابراز دل‌تنگی کادر درمانی برای اعضای خانواده			
کمک مالی مردمی برای مبارزه با کرونا			
خطوط پشتیبانی مبارزه با کرونا	جبهه خانگی	ساخت ماسک و سایر لوازم بهداشتی در کارگاه‌های خانگی	

مدلول	دال	رمزگان
همراهی چهره‌ها با رعایت قرنطینه	مبارزات مردمی	خانتان مبارزه با کرونا
در خانه ماندن		
انجام خدمات پزشکی به صورت تلفنی و برخط		
رعایت فاصله گذاری اجتماعی		
توصیه‌های رسمی بهداشتی	مبارزات سازمانی و نهادی	
تعطیلی ادارات، مراکز آموزشی و خرید، اماکن مذهبی		
رعایت پروتکل‌های بهداشتی در محل کار		
قرنطینه اجباری	عدم پشتیبانی از کادر درمانی	
بی‌توجهی مردم و مسئولان به کرونا		
سفر رفتن		
ابتلای مردم و مسئولان به کرونا		
سودجویی در فروش ماسک و الکل	فشار روی کادر درمانی	

نتیجه‌گیری

همه‌گیری بیماری کرونا تحولات مثبت و منفی توأمان به همراه داشت. یکی از آن‌ها این بود که مردم به «سلامت» خود و هم‌نوعشان حساس‌تر شدند، اما در سوی دیگر ماجرا این بحران «تسلط پزشکی» بر افکار عمومی را افزایش داد. در وجه منفی بحران کرونا توجه تعداد کمی از محققان علوم انسانی را در سطح دنیا جلب کرده است. کاستی‌های نظام بهداشت و درمان از دلایل اصلی افزایش مرگ‌ومیر کادر درمانی و بیماران در شهرهای بزرگ ایران به جز پایتخت بوده است (معصوم بیگی، غنی زاده، ۱۳۹۹؛ باقری شیخانگفشه، سعیدی، انصاری فر، صوابی نیری، دل‌داری علمداری، ۱۴۰۰). از طرفی، دانش قدرت پزشکی با دستورالعمل‌های بهداشتی چون تعیین گروه آسیب‌پذیر و قرنطینه خانگی زندگی روزمره شهروندان را کنترل می‌کند. به راستی در وضعیت استثنائی همه‌گیری، پزشکان با وجود ناکارآمدی نظام بهداشت و درمان فرماندهی مبارزه با کرونا را در دست گرفته‌اند. «تسلط پزشکی» باعث شده که تمامی کاستی‌های حوزه درمان به صورت نظام‌مند از اذهان عمومی پاک شود. این سازوکار باعث فراموشی حقیقی در حافظه عامیانه شده است که

هنرمندان و جامعه‌شناسان بارها آن را صریحاً متذکر شده بودند. دوگانه‌های روزهای همه‌گیری بیماری را با نشانه‌شناسی پانصد فیلم، عکس و متن که توسط کاربران عادی در «شبکه اجتماعی اینستاگرام» (حافظه عامیانه) ثبت شده است، بررسی شده است. این محتواها در یک پیکار دوگانه توأمان درگیر هستند. چون افکار عمومی خود را در جنگی با صف‌بندی مشابهی در ابعاد فرهنگی و عینی دفاع مقدس می‌پندارد. این جنگ به صف‌بندی میان مردم با همدیگر و مسئولان منجر شده است. پس در بحث هر رمزگان، دال و مدلول‌های فرادستانه و فرودستانه را بررسی کردیم. خط مقدم، خطوط پشتیبانی و خائنان مبارزه با کرونا رمزگان اصلی روایت این جنگ است. دال‌های مدافعان سلامت، شهید سلامت، آمادگی رزمندگان و فداکاری کادر درمانی یک روایت «حماسی، قدسی و فرادستانه» از نیروهای درمانی بالأخص کادر درمانی زن ارائه می‌دهد. تصاویر، فیلم‌ها و متونی بازنشرشده کاربران عادی به قطعاتی از مستندهای «روایت فتح» از جبهه‌های جنگ تحمیلی شبیه هستند. دال‌های «جبهه خانگی»، «مبارزات مردمی» و «مبارزات سازمانی و نهادی» روایتی «امیدوارانه، همدلانه، یاریگرانه و فرادستانه» از مبارزه با بیماری کرونا ارائه می‌دهد. کارزارهای اجتماعی «در خانه ماندن» و «سفر نرفتن»، «کمک‌های مالی و کالایی و تولید خانگی لوازم پیشگیری از بیماری» بیانگر بازگرداندن امید به افکار عمومی است. از سویی، یادآور مجاهدت‌های مردم در خطوط پشتیبانی به‌ویژه در جبهه خانگی است؛ اما در عوض، دال‌های عدم پشتیبانی از کادر درمانی و فشار روی کادر درمانی روایت «فجیع، غم‌انگیز و فرودستانه» از روزهای همه‌گیری بیماری ارائه می‌کند. «حافظه عامیانه» در این دال‌ها دشمن و خائن در مقابل دوست و خادم به شکل مردم و مسئولان بی‌توجه، سودجویان و محتکران لوازم پزشکی و مسافران نوروزی در مقابل قرنطینه‌نشینان، اهداکنندگان و تولیدکنندگان لوازم پزشکی و کادر درمانی صف‌آرایی می‌کنند در حقیقت، عناصر شر موجود در روایت کاربران دشمنان و خائنان مبارزه با کرونا هستند و میزان نفرت کاربران از آنان با ابراز آرزوی مرگ مشخص است. نوسان محتواهای بازنشرشده در طیفی از روایت‌های فرادستانه و فرودستانه باوجود تنوع تحصیلات و محل

سکونت کاربران بیانگر عمق جراحت‌زایی فاجعه همه‌گیری است؛ اما این شرها متأثر از دوگانه‌های مولد دانش-قدرت پزشکی در هر همه‌گیری است. پرتعداد بودن دو مدلول «ابتلا و بی‌توجهی مردم به کرونا» در رمزگان «خائنان مبارزه با کرونا» بیانگر تمرکز «حافظه عامیانه» بر وظایف «مردم» است. در صورتی که «مردم» نمی‌توانند بیشتر از «حکومت» و «نظام بهداشت و درمان» در کنترل بیماری نقش داشته باشند. این فراقنی تردهستانه از یک سیاست حافظه کارآمد نشأت گرفته است و خود این سیاست برآمده از ارتباط پیچیده و پنهان دانش پزشکی و قدرت در ایران است (حیدری، ۱۳۹۶). افزایش «تسلط پزشکی» بر «حافظه عامیانه» (بالأخص شبکه اجتماعی اینستاگرام) ضرورت برداشتن گام‌های بزرگ‌تری در تحقیقات آینده را دوچندان می‌کند و این پرسش تازه که «با این روند رو به رشد «تسلط پزشکی» جایگاه علوم اجتماعی در ایران چگونه خواهد شد؟» را مطرح می‌سازد. چون به نظرمان حاصل یک پژوهش خوب همواره یک پاسخ نیست، بلکه طرح سؤالات و چالش‌های پس از خواندن آن است.

سپاسگزاری

از کمک‌های فکری دکتر علیرضا حسن‌زاده و محمدتقی کرمی قهی کمال سپاسگزاری را دارم.

تعارض منافع

در این مقاله نویسنده‌گان هیچ‌گونه تعارض منافی با یکدیگر ندارند.

ORCID

Mohammad Saeed <https://orcid.org/0000-0001-7134-0801>

Zokaei

Ali Khanmohammadi <https://orcid.org/0000-0003-0768-4217>

Samira Nouri <https://orcid.org/0009-0008-1157-9624>

منابع

- اخلاصی، ابراهیم. (۱۳۹۵) *آسیب‌شناسی اخلاق پزشکی*، تهران: جامعه‌شناسان.
- استریناتی، دومینیک. (۱۳۹۲) *مقدمه‌ای بر نظریه‌های فرهنگ عامه*، ترجمه ثریا پاک‌نظر، چاپ اول، تهران: کتابخانه فروردین: ۲۲۸
- اسمیت، فیلیپ، رایلی، الگزندر. (۱۳۹۴) *نظریه فرهنگی*، مترجم محسن ثلاثی، تهران، علمی: ۲۱۶
- آدام، فیلیپ؛ هرتسلیک، کلودین. (۱۳۸۵) *جامعه‌شناسی بیماری و پزشکی*. ترجمه مرتضی کتبی و لورانس دنیا کتبی، نی.
- آرمسترانگ، دیوید. (۱۳۷۲) *جامعه‌شناسی پزشکی*، ترجمه سیدمحمدعلی توکل کوثری، انتشارات دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
- آزاد ارمکی، محمد تقی. (۱۳۹۹) *کرونا و جامعه ایرانی*، تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.
- آگامین، جورجو. (۱۳۹۵) *وضعیت استثنایی*، مترجم پویا ایمانی، تهران، نی (الکترونیکی): ۹۹-۱۰۰، ۱۰۳، ۴۰، ۲۵، ۳۶، ۴۰، ۴۲، ۳۷
- بارت، رولان. (۱۳۷۰) *عناصر نشانه‌شناسی*، مترجم مجید محمدی، تهران، بین‌المللی الهدی: ۳۵، ۳۲-۱۲۹، ۱۲۳
- باقری شیخانگفشه، فرزین؛ سعیدی، مریم؛ انصاری فر؛ نوشین؛ صوابی نیری، وحید؛ دلداری علمداری، مهدیه. (۱۴۰۰). «بررسی اختلال استرس پس از سانحه، افسردگی و اضطراب پرستاران طی همه‌گیری کرونا ویروس ۲۰۱۹ (یک مطالعه مروری سیستماتیک)». پژوهش پرستاری. ۱۶ (۵).
- توفیق، ابراهیم؛ یوسفی، سیدمهدی؛ و حیدری، آرش (۱۳۹۹) *مسئله‌ی علم و علم‌انسانی در دارالفنون عصر ناصری (پژوهشی در آثار مکتوب شناخته‌شده‌ی دارالفنون (از ۱۲۶۷ تا ۱۳۱۳ ق))*، پژوهشکده‌ی مطالعات فرهنگی و اجتماعی.
- جودتی، احمدرضا؛ جباری بیرامی، حسین؛ بخشیان، فریسا. (۱۳۸۵). «نتایج کوچک‌سازی واحدهای ستادی در نظام شبکه‌ی بهداشت و درمان ایران (تجربه‌ی کلان‌شهر تبریز)». فصلنامه مدیریت سلامت. ۹ (۲۳).

- وضعیت استثنائی ویروس کرونا و تسلط پزشکی بر حافظه عامیانه ...؛ ذکایی و همکاران | ۱۸۱
- حاجیان پور، حمید؛ حکیمی پور، اکبر (۱۳۹۵) «عوامل و موانع مؤثر بر حضور پزشکان اروپایی در جامعه ایران عصر قاجار»، پژوهش‌های علوم تاریخی، ۸(۱)
- حسینی بهشتی، سید علی رضا، ملکی، ساناز و اکبری، مجید (۱۳۹۳)، پاییز و زمستان) «منطق استشنا در فلسفه سیاسی کارل اشمیت»، جستارهای فلسفی، شماره ۲۶.
- حیدری، آرش (۱۳۹۶)، پاییز و زمستان) «روانشناسی، حکومت‌مندی و نولیبرالیسم»، مطالعات جامعه‌شناختی (نامه علوم اجتماعی سابق)، دوره ۲۴، شماره ۱، ۱۲
- 10.22059/JSR.2017.63421
- داوری گراغانی، زهرا، جواهری، فاطمه و دیگران (۱۳۹۴) گزارش وضعیت اجتماعی زنان در ایران (۱۳۹۰ - ۱۳۸۰) (مجموعه مقالات)، تهران، نشر نی
- ذکایی، محمدسعید (۱۳۹۰، پاییز) «مطالعات فرهنگی و مطالعات حافظه»، مطالعات اجتماعی ایران، دوره ۵، شماره ۳، ۸۹-۹۰.
- ذکائی، محمدسعید؛ ویسی، سیمین (۱۳۹۹) زیست مجازی در ایران (عواطف و خرده‌فرهنگ‌ها در شبکه‌های اجتماعی)، آگاه
- رحمانیان، داریوش و حاتمی، زهرا (۱۳۹۹) تاریخ کرونا و بیماری‌های همه‌گیر، تهران: نشر خاموش.
- رنگریز، حسن؛ موسوی، سیده زهرا. (۱۳۹۳). «تأثیر فرسودگی شغلی ناشی از فشار کاری بر کمبود پرستار در بیمارستان‌های ایران با توجه به سیاست‌های کلی سلامت». سیاست‌های راهبردی و کلان، ۲(شماره ۷).
- سلگی، محمد، مطلبی، داریوش، غلامی‌پور، اسماعیل (۱۳۹۹) کرونا و جامعه ایران؛ سویه‌های فرهنگی، اجتماعی، تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- شمسینی غیاثوند، حسن (۱۳۹۹) «تأثیرات کرونا بر حکمرانی در ایران»، فصلنامه مطالعات منافع ملی، ۵(۱۹) 10.30495/PSQ.2021.686364
- شهابی، محمود؛ هاشم پور صادقیان، مریم (۱۴۰۰) رسانه‌های اجتماعی و بازنمایی فساد (مطالعه بازنمود فساد توسط کاربران ایرانی در شبکه اجتماعی اینستاگرام). فصلنامه مطالعات فرهنگی و ارتباطات، ۱۷(۶۲).
- عاملی، سید سعیدرضا؛ جبارپور، فائزه؛ حسین‌زاده، فائزه (۱۳۹۹) «انگاره‌های بازنمایی شده از کشور

- چین (کاریکاتورهای حوزه گفتمانی غرب پس از شیوع کرونا)، فصلنامه مطالعات فرهنگی و ارتباطات، ۱۶(۶۱) 10.22034/JCSC.2020.93051.1704.
- علیجان، مهدی؛ بشیری، عباس (۱۳۹۱) «وبا در ایران عصر قاجار از دید سیاحان»، مجله تاریخ پزشکی، ۴(۱۱) 10.22037/MHJ.V4I13.5866.
- غمامی، سید محمد مهدی (۱۳۹۹) «مطالعه تطبیقی مدیریت وضعیت اضطراری محل بهداشت و سلامت عمومی (مطالعه موردی بیماری کرونا (کوید-۱۹))»، تعالی حقوق، (۲) 10.22034/THDAD.2020.242317.
- فاضلی، نعمت الله (۱۳۹۹) فرهنگ و فاجعه (جستارهای انسان شناختی درباره مصیبت‌های جمعی در ایران)، فرهامه.
- فاضلی، نعمت الله (۱۳۹۷) تاریخ فرهنگی ایران مدرن (گفتارهایی در زمینه تحولات گفتمانی ایران امروز از منظر مطالعات فرهنگی)، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی: ۹۶، ۱۱۳
- فاطمی نژاد، سیداحمد (۱۳۹۹) «پیوند امر پزشکی و امر بین‌المللی (سیاست جهانی در معرض کووید-۱۹)». پژوهش‌های راهبردی سیاست، ۹(۳۳) 10.22054/QPSS.2020.53208. 2577.
- فرهادپور، مراد (۱۳۸۷) قانون و خشونت (گزیده مقالات کارل اشمیت، والتر بنیامین، جورجو آگامبن و دیگران)، ترجمه مراد فرهادپور، امید مهرگان، صالح نجفی. تهران: فرهنگ صبا: ۱۰
- فلور، ویلم (۱۳۸۶) سلامت مردم در ایران قاجار، ترجمه دکتر ایرج نبی پور، بوشهر: مرکز پژوهش‌های سلامت خلیج فارس.
- فوکو، میشل (۱۳۹۱) تولد زیست سیاست (درس گفتارهای کلژ دو فرانس ۷۹-۱۹۷۸)، مترجم رضا نجف‌زاده، چاپ دوم، تهران، نی: ۹۸.
- فوکو، میشل (۱۳۹۷) اراده به دانستن، مترجمان نیکو سرخوشو افشین جهان‌دیده، تهران، نی.
- فوکو، میشل (۱۳۹۸) مراقبت و تنبیه (تولد زندان)، مترجم نیکو سرخوش، تهران: نی.
- قهرمانی اصل، ولی اله؛ صالحی پناهی، میر اسد اله؛ صدقی، ناصر؛ ساسان پور، شهرزاد (۱۳۹۶) «نقش عوامل اجتماعی- فرهنگی در گسترش طب نوین در ایران عصر قاجار»، پژوهش‌نامه

وضعیت استثنائی ویروس کرونا و تسلط پزشکی بر حافظه عامیانه ... ؛ ذکایی و همکاران | ۱۸۳

تاریخ اجتماعی و اقتصادی، ۶(۱).

کیانپور، امیر (آذر ۱۳۸۸) «وقتی قاعده، وضعیت استثنائی است»، گفتگو، شماره ۵۴: ۴۱-۶۰.
<http://www.goftogu.com/article/2009/11/exception.html>
الگود، سیریل (۱۳۷۱) تاریخ پزشکی ایران و سرزمین‌های خلافت شرقی، ترجمه باهر فرقانی، انتشارات امیر کبیر.

محسنی، منوچهر (۱۳۶۳) مبانی آموزش بهداشت، تهران: انتشارات پژوهشیار
محسنی، منوچهر (۱۳۶۸) جامعه‌شناسی پزشکی و بهداشت، تهران: انتشارات طهوری
مردعلی محسن، نصیری‌پور امیر اشکان، مسعودی اصل ایروان، عابدی جعفری حسن. (۱۳۹۶).
«مدل سنجش فساد نظام بهداشت و درمان ایران». مجله علمی پژوهشی حقوق پزشکی، ۱۱
(۴۳) <http://ijmedicallaw.ir/article-1-800-fa.html>.

معصوم بیگی، حسین؛ غنی زاده؛ قادر (۱۳۹۹) «چالش‌های بهداشت محیط ایران در دوره همه‌گیری کووید-۲۰۲۰»، مجله طب نظامی، ۲۲(۱۱).
10.30491/JMM.22.11.1086

میرزائی، حسین و دیگران (ب) (۱۳۹۹) جستارهایی در آموزش عالی، علم و بحران کرونا در ایران، تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی، وزارت عتف.

میرزائی، حسین و دیگران (الف) (۱۳۹۹) جستارهایی در ابعاد فرهنگی و اجتماعی بحران ویروس کرونا در ایران، تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی، وزارت عتف.

ناطق، هما (۱۳۵۸) مصیبت وبا و بلای حکومت، نشر گستره.

نبوی، حسین (۱۳۹۲) پاییز و زمستان «به سوی درک زیباشناختی از فرهنگ (نظریه‌ی «برنامه‌ی قوی» در جامعه‌شناسی فرهنگی جفری الگزاندر)»، مطالعات جامعه‌شناختی، دوره ۲۰،

شماره ۲: ۳۶، ۳۴-۳۶، ۵۶۲۶۸۷-JSR.2014.562687/JSR.2014.562687

ویسوانات، کک، سالمون، چارلزجی، احمدنیا، شیرین و دیگران (۱۳۹۷) آشنایی با ارتباطات سلامت، ترجمه حبیب راثی‌تهرانی، معصومه شفعتی، عاطفه آقایی، ثریا احمدی، عرفان

رضایی صفا، تیسا

ویلیکینسون، ریچارد، پیکت، کیت (۱۳۹۸) جامعه‌شناسی سلامت، ثروت و عدالت، ترجمه شیرین احمدنیا و ابوالقاسم پور رضا، سمت.

- هاروی، دیوید (۱۳۹۹) *بیماری فراگیر در عصر نئولیبرال*، مترجم مریم وحدتی، تهران: افکار.
- هرموویچ، دمیر (۱۳۹۹) *زمینه‌های روان‌شناختی پاندمی (ابعاد روان‌پزشکی، روان‌شناختی، تاریخی و فرهنگی بیماری‌های همه‌گیر)*، مترجمان مهرنوش هدایتی و دکتر روح‌اله شهابی، انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- همایون، محمدهادی، بنی‌اسد، رضا (الف) (۱۳۹۹) *آزمون کرونا (دیدگاه‌ها و راهبردها)*. جلد اول، تهران: دانشگاه امام صادق.
- همایون، محمدهادی، بنی‌اسد، رضا (ب) (۱۳۹۹) *آزمون کرونا (دیدگاه‌ها و راهبردها)*. جلد دوم، تهران: دانشگاه امام صادق.

References

- Agamben, G. (2020, Feb 26). *The state of exception provoked by an unmotivated emergency*. (Rice University, Department of History) Retrieved from positions: <https://positionspolitics.org/giorgio-agamben-the-state-of-exception-provoked-by-an-unmotivated-emergency/?%20fbclid=IwAR2tC3J2zJ7XaauJkHHyPmBu0vQUVzzn0NcGa31B2Alb85CgmW6kKAlixQo>
- Alexander, J. C. (2003). *The meanings of social life: A cultural sociology*, 109-12,115.
- Alexander, J. C. (2012). *Trauma: A social theory*. John Wiley & Sons: 6,7,26-8.
- Alexander, J. C., Eyerman, R., Giesen, B., & Smelser, N. (2004). *Cultural Trauma*. Berkeley, USA: University of California Press.
- Alexander, J., & Smith, P. (2010). Handbook of Cultural Sociology. In J. R. Hall, L. Grindstaff, & M. c. Lo, *The Strong Program. Origins, achievements, and prospects*. London, UK: Routledge: 19
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (Eds.). (2011). *The Sage handbook of qualitative research*. sage.
- Eyerman, R. (2003). *Cultural Trauma (Slavery and the formation of African American identity)*. Cambridge, United Kingdom: Cambridge University Press: 5-9.
- Gelman, A., & Cortina, J. (Eds.). (2009). *A quantitative tour of the social sciences*. Cambridge University Press.
- Giesen, B. (2004). *Triumph and Trauma*. Boulder, Colorado, USA: Paradigm Press.
- M., Kianpour (2018). When the rule is an exception goftogu, 54, P.P 41-60

Retrieved from positions: <http://www.goftogu.com/article/2009/11/exception.html>

Zizek, S. (2020). *Pandemic! COVID-19 Shakes the World*. Polity.

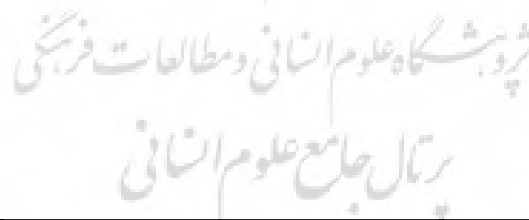
References [In Persian]

- Adam, P., Herzlich, C., & Singly, D. E. (2006). Sociology of disease and medicine. *Trans. Katebi A. Tehran: Nei Publications* [In Persian].
- Agamben, G. (2016). State of exception. *Trans. Imani P. Tehran, Ney.P. P.*, 99-100, 103, 40, 25, 36, 40, 42, 37 [In Persian].
- Alijani, M., & Bashiri, A. (2014). Cholera in Ghajar era from the European diarists' point of view. *Tārīkh-I Pizishkī*, 4(13), 11-38. doi: 10.22037/MHJ.V4I13.5866 [In Persian].
- Armstrong, D. L. (1993). An outline of sociology as applied to medicine. *Trans. Tavakoli M. Tehran: Shahid Beheshti University of Medical Sciences Publications* [In Persian].
- Azadarmaki, T. (2019). *Corona and Iranian society*. Tehran: Research Center for Cultural and Social Studies [In Persian].
- Bagheri Sheykhangafshe, F., Saeedi, M., Ansarifar, N., Savabi Niri, V., & Deldari Alamdari, M. (2021). Evaluation of post-traumatic stress disorder, depression and anxiety of nurses during coronavirus 2019 pandemic: A systematic review. *Iranian journal of nursing research*, 16(5), 58-70. [In Persian]
- Bart, R. (1991). *Elements of Semiotics*. translated by Majid Mohammadi. *Tehran: Al-Huda Publishing*. P. P, 35, 32-129, 123 [In Persian].
- Davari-Graghani, Z., & Javaheri, F. (2014) *Report on the social situation of women in Iran (2001-2011) (Collection of Articles)*. Tehran: Ney [In Persian].
- Ekhlesi, E. (2016). *Pathology of medical ethics*. Tehran: Sociologists [In Persian].
- Elgood, C. (1992). A Medical History of Persia and the Eastern Caliphate: from the earliest times until the year AD 1932. *Trans. Farahani B. Tehran: Amirkabir Publication* [In Persian].
- Farhadpour, M. (2008). Law and violence (selection of articles by Carl Schmidt, Walter Benjamin, Giorgio Agamben and others). *Trans. Farhadpour M, Mehrgan O, Najafi, S.* Tehran: Farhang Saba, P. 10 [In Persian].
- fatemi nejad, S. A. (2020). The Linkage between the Medical and the International: World Politics in the Shadow of Covid-19. *Political Strategic Studies*, 9(33), 357-386. doi: 10.22054/QPSS.2020.53208.2577 [In Persian].
- Fazeli, N. (2014). Cultural history of modern Iran. *Tehran: Institute for Humanities and Cultural Studies [in Persian]*.

- Fazeli, N. (2019). Culture and disaster; Anthropological essays about collective calamities in Iran. *Tehran: Farhameh Pub* [In Persian].
- Floor, WM. (2018). Studies in the History of Medicine in Iran. Trans. Nabipour IS, Vahdat K, Nabipour IR. Bushehr: Bushehr University of Medical Sciences [Persian].
- Foucault, M. (1999). Care and Punishment: Birth of Prison, translated by Niko Sarkhosh. *Tehran: Ney Publishing* [In Persian].
- Foucault, M. (2012). The birth of biopolitics: lectures at the Collège de France, 1978-1979. Trans. Najafzadeh R. *Tehran, Ney* [In Persian].
- Foucault, M. (2017). Lectures on the Will to Know, translated by Nikoo Sarkhosh and Afshin Jahandideh [In Persian].
- Ghamami, S. M. M. (2020). Comparative study of management of emergency state of public health; Case study of Coronavirus (COVID-19). *Culmination of Law*, 6(2), 166-201. doi: 10.22034/THDAD.2020.242317 [In Persian].
- Hajianpour, H., & hakimipour, A. (2017). Factors and Obstacles Affecting the Participation of European Physicians in Iran during Qajar Period. *Historical Sciences Studies*, 8(1), 15-35. doi: 10.22059/JHSS.2017.60647 [In Persian]
- Harvey, D. (2019). Neoliberalism as creative destruction. *Trans. Vahdati M. Tehran: Afkar Publication* [In Persian].
- Heydari, A. (2017). Psychologism, Govern-mentality and neoliberalism. *Sociological Review*, 24(1), 9-39. doi: 10.22059/JSR.2017.63421 [In Persian]
- Homayoun, M H , & Baniasad, R(a). (2019). *Coronavirus Ordeal: Views and Strategies*. Vol 1. Tehran: Imam Sadegh University [In Persian].
- Homayoun, M H , & Baniasad, R(b). (2019). *Coronavirus Ordeal: Views and Strategies*. Vol 1. Tehran: Imam Sadegh University [In Persian].
- Huremović, D. (Ed.). (2019). Psychiatry of pandemics: a mental health response to infection outbreak. *Trans. Hedayati M., Shahabi R. Tehran: Institute for Social and Cultural Studies* [In Persian].
- Husseini, B. S. A., Maleki, S., & Akbari, M. (2015). Exception Logic in the Political Philosophy of Carl Schmitt. *Analytic philosophy*, 26(11) [In Persian].
- Joudati, A. R., JABARI, B. H., & Bakhshian, F. (2006). The impacts of headquarters, units minifying health system network (an experience in Tabriz Metropolitan, Iran). doi: <http://jha.iuums.ac.ir/article-1-304-fa.html> [In Persian]
- Mardali M, Nasiripour A A, Masoudi Asl I, Abedi Jafari H. Model of Corruption Measurement for Islamic Republic of Iran's Healthcare System. *MLJ* 2018; 11 (43):127-146 <http://ijmedicallaw.ir/article-1-800-fa.html> [In Persian].

- Masoumbeigi, H., & Ghanizadeh, G. (2022). Challenges of Iranian Environmental Health during the COVID-19 Epidemic: Lessons for the Future. *Journal of Military Medicine*, 22(11), 1086-1098. doi: 10.30491/JMM.22.11.1086 [In Persian]
- Mirzaei, H(a). (2019). *Essays on the cultural and social aspects of the coronavirus crisis in Iran*. Tehran: Institute for Social and Cultural Studies [In Persian].
- Mirzaei, H(b) (2019). *Essays on Higher Education, Science and Corona Crisis in Iran*. Tehran: Institute for Social and Cultural Studies [In Persian].
- Mohseni, M. (1984). *Basics of Health Education*. Tehran: Researcher Publications [In Persian].
- Mohseni, M. (1989). *Sociology of Medicine and Health* [In Persian].
- nabavi, H. (2014). Towards aesthetic understanding of Culture: Jeffrey Alexander's 'Strong program' theory in 'Cultural Sociology'. *Sociological Review*, 20(2), 9-43. doi: 10.22059/JSR.2014.56268 [In Persian].
- Nategh, H. (1979). *The Cholera and the Incapable Government* [In Persian].
- qahremani asl, V., Salehi Panahi, M. A., Sedghi, N., & Sasanpur, S. (2017). Role of socio-cultural factors in the development of modern medicine in Qajar era. *Tahqiqāt-e Târix-e Eqtesâdi (Economic History Studies)*, 6(1) [In Persian].
- Rahmanian, D , & Hatami, Z (2020) *COVID History*, Tehran: Khamosh Press [In Persian].
- Rangriz, H., & moosavi, S. Z. (2014). General Health Policies and The effect of burnout by overworks on the shortage of nurses in Iranian hospitals. *Quarterly Journal of the Macro and Strategic Policies*, 2(Vol 2- No 7) [In Persian].
- Scambler, G. (2020). Covid-19 as a 'breaching experiment': Exposing the fractured society. *Health Sociology Review*, 29(2), 140-148.
- Shahabi, M., & Hashempoor Sadeghian, M. (2021). Social Media and Perception of Corruption: The Study of Representation of Corruption by Iranian Users of Instagram Social Network. *Cultural Studies & Communication*, 17(62), 143-164. doi: 10.22034/JCSC.2020.93051.1704 [In Persian].
- Shamsini Ghiyasvand, H., & Yousefi Sabet, H. (2021). A review of Corona's commentary on Good governance with an emphasis on transparency. *Political Science Quarterly*, 17(55), 117-137. doi: 10.30495/PSQ.2021.686364 [In Persian].
- Smith, P., & Riley, A. (2014). *Cultural theory: An introduction*. Trans. Thalasi M. *Tehran: Scientific Publisher*. P. 216 [In Persian].
- Solgi, M., Matlabi, D., & Gholamipour, E. (2019). *Corona and Iranian*

- society; Cultural and social strains*. Tehran: Research Institute of Culture, Art and Communication [In Persian].
- Strainati, D. (2014). *Popular Culture Theories*, Translation by Soraya Pak Nazar. P. 228 [In Persian].
- Towfigh, E., Heidari, A., & Yousefi, S. M. (2020). *The problem of science and humanities in Dar al-Funun of the Nasrid era* (1 ed.). Tehran: Institute for Social and Cultural Studies publication [In Persian].
- Viswanath, K., Salmon, C. T., Ahmadnia, S. (2017). *Getting to know health communication*. *Trans. Rathi Tehrani, H, Shafati M, Shafati M, Aghaei A, Ahmadi S, Rezaei Safa E*. Tehran: Teesa Publication [In Persian].
- Wilkinson, R., & Pickett, K. (2018). *The spirit level: Why greater equality makes societies stronger*. *Trans. Ahmadnia S, Pourreza, A*. Tehran: SAMT Publication [In Persian].
- Yale University. (2019). *About Us*. (Yale University) Retrieved from Center for Cultural Sociology (CCS): <https://ccs.yale.edu/about-us>
- Zokaei, M. S. (2012). *Cultural Studies and Memory Studies*. *Journal of Iranian Social Studies*, 5(3), 72-96 [In Persian].
- Zokaei, M. S., & Veisi, S. (2020). *Virtual Life in Iran: Emotions and Subcultures in Online Social Networks*. Tehran: Agah Publication [In Persian].

استناد به این مقاله: ذکایی، محمد سعید، خانمحمدی، علی، نوری، سمیرا. (۱۴۰۳). وضعیت استثنائی ویروس کرونا و تسلط پزشکی بر حافظه عامیانه (مطالعه موردی شبکه اینستاگرام)، فصلنامه مطالعات رسانه‌های نوین، ۱۰(۳۸)، ۱۴۳-۱۸۸
DOI: 10.22054/nms.2022.59687.1301

New Media Studies is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License..